

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Metehan ERCAN

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN
EKONOMETRİK ANALİZİ: 2008 VE 2014 YILLARI KARŞILAŞTIRMASI

Ekonometri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Metehan ERCAN

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN
EKONOMETRİK ANALİZİ: 2008 VE 2014 YILLARI KARŞILAŞTIRMASI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem DEMİR

Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Metehan ERCAN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Ekonometri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Atilla GÖKÇE (İmza)

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Çiğdem DEMİR (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ayça BÜYÜKYILMAZ (İmza)

Tez Başlığı: Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ekonometrik Analizi: 2008 ve 2014 Yılları Karşılaştırması

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 07/07/2017

Mezuniyet Tarihi : 26/07/2017

(İmza)
Yrd. Doç. Dr. Ayça BÜYÜKYILMAZ
Müdür V.

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ekonometrik Analizi: 2008 ve 2014 Yılları Karşılaştırması” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Metehan ERCAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Metehan ERCAN
Öğrenci Numarası	20145244005
Enstitü Ana Bilim Dalı	Ekonometri
Programı	Ekonometri
Programın Türü	(☒) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Çiğdem DEMİR
Tez Başlığı	Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ekonometrik Analizi: 2008 ve 2014 Yılları Karşılaştırması
Turnitin Ödev Numarası	830806713

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 60 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 14/07/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %8

alıntılar dahil %10’dur.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdeleri aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

14/07/2017

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem DEMİR

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Türleri	2
1.1.1. Fiziksel Şiddet	3
1.1.2. Psikolojik Şiddet	4
1.1.3. Cinsel Şiddet	5
1.1.4. Ekonomik Şiddet	6
1.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri	7
1.2.1. Biyolojik Nedenler	8
1.2.2. Psikolojik Nedenler	9
1.2.3. Sosyal Nedenler	10
1.3. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	11
1.4. Literatür Taraması	18

İKİNCİ BÖLÜM

LOGİT MODEL

2.1. Multinomial Logit Model	22
2.2. MNLM ’de Yorumlama	24
2.2.1. Kısmi Değişim	24
2.2.2. Kesikli Değişim	25
2.2.3. Odds Oranı	26
2.3. Multinomial Logit Modelde IIA Varsayımı ve Testi	27
2.4. Multinomial Logit Modelin Tahmin Yöntemi	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

3.1. 2008 Yılı Analiz Sonuçları	30
3.1.1. Tanımlayıcı İstatistikler	31
3.1.2. 2008 Yılı Analiz Sonuçlarının Yorumlanması	34
3.1.3. Marjinal Etkiler ve Yorumlamaları	37

3.2.	2014 Yılı Analiz Sonuçları	40
3.2.1.	Tanımlayıcı İstatistikler	40
3.2.2.	2014 Yılı Analiz Sonuçlarının Yorumlanması	43
3.2.3.	Marjinal Etkiler ve Yorumlamaları	46
3.3.	2008 ve 2014 Yılları Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	49
3.3.1.	Veri İstatistiklerinin Karşılaştırılması	49
3.3.2.	$\text{Exp}(\beta)$ 'lerin Karşılaştırılması	51
3.3.3.	Marjinal Etkilerin Karşılaştırılması	53
3.3.4.	Olasılıkların Karşılaştırılması.....	55
SONUÇ		57
KAYNAKÇA.....		59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Bölgelere Göre Fiziksel Şiddetin Görülme Sıklığı.....	13
Şekil 1.2 Bölgelere Göre Psikolojik Şiddet Görülme Sıklığı	13
Şekil 1.3 Bölgelere Göre Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı	14
Şekil 1.4 Yaşa Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı.....	15
Şekil 1.5 Eğitim Durumuna Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı.....	16
Şekil 1.6 Medeni Duruma Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı	17
Şekil 1.7 Refah Düzeyine Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı.....	18
Şekil 3.1 2008 Yılı İçin Şiddet Türlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	32
Şekil 3.2 2008 Yılı İçin Bölgelerin Şiddet Kategorileri İçindeki Payları.....	34
Şekil 3.3 2014 Yılı İçin Şiddet Türlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	41
Şekil 3.4 2014 Yılı İçin Bölgelerin Şiddet Kategorileri İçindeki Payları.....	43

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 2008 Yılı İçin Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı	31
Tablo 3.2 2008 Yılı İçin Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı	33
Tablo 3.3 2008 Yılı Analiz Sonuçları.....	35
Tablo 3.4 2008 Yılında Hiç Şiddet Görmeyen Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	37
Tablo 3.5 2008 Yılında Fiziksel Şiddet Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	38
Tablo 3.6 2008 Yılında Hem Fiziksel Hem Cinsel Şiddeti Bir Arada Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	39
Tablo 3.7 2014 Yılı İçin Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı	40
Tablo 3.8 2014 Yılı İçin Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı	42
Tablo 3.9 2014 Yılı Analiz Sonuçları.....	44
Tablo 3.10 2014 Yılında Hiç Şiddet Görmeyen Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	46
Tablo 3.11 2014 Yılında Fiziksel Şiddet Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	47
Tablo 3.12 2014 Yılında Hem Fiziksel Hem Cinsel Şiddeti Bir Arada Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler	48
Tablo 3.13 Yıllar Bazında Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımları	49
Tablo 3.14 Yıllar Bazında Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımları.....	50
Tablo 3.15 Yıllara Göre $\text{Exp}(\beta)$ 'lerin Karşılaştırılması	51
Tablo 3.16 Yıllara Göre Marjinal Etki Karşılaştırması	53
Tablo 3.17 Olasılıkların Karşılaştırılması	55

ÖZET

Şiddet olgusunun ortaya çıkışı, insanlık tarihinin başlangıcına dayanmaktadır. Toplumsal yaşamda ise fiziksel olarak zayıf olan kadın, bazı toplumlarda ve dönemlerde, erkek tarafından, üzerinde hâkimiyet kurulacak bir varlık olarak görülmüştür. Tarihte kadını; erkeğe hizmet etmek, onun ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak zorunda olan bir meta olarak gören birçok toplum var olmuştur. Toplumda kadını değersizleştiren, bu ve bunun gibi birçok sebebe dayanan kadına yönelik aile içi şiddet, yaygın olarak maalesef ki aile içinde görülmektedir ve bu sorun, günümüzde ülkemiz başta olmak üzere neredeyse her coğrafyanın toplumsal sorunlarının başında gelmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet sorununun dinamiklerini araştırmayı ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun hem 2008 hem de 2014 yılına ait "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" anket verileri kullanılarak karşılaştırma yapmayı amaçlayan çalışmada multinominal logit model yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada, 2008 ve 2014 verileri ile kadına yönelik aile içi şiddeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve söz konusu yıllar açısından bu faktörlerin etkileri arasındaki farklılıkların saptanması için ekonometrik analizler yapılmıştır. Analizler sonucunda, kadına yönelik aile içi şiddet üzerinde; kadının ekonomik özgürlüğünün, aldığı eğitimin, eşinin aldığı eğitimin ve özellikle eşinin alkol kullanma durumunun ciddi etkileri olduğu, ayrıca bölgeler ile yaş grupları açısından da farklılıkların olduğu ortaya koyulmuştur. Bunun yanında, kırsalda yaşayan kadınlar ile kentlerde yaşayan kadınların arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu ile birlikte kadının eşinin geçmişte şiddet görmüş olması durumunun, kadına yönelik aile içi şiddeti çarpıcı şekilde arttıran en etkili faktör olduğu sonucu elde edilmiştir. Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin, aradan geçen 6 yıl sonucunda hangi noktaya ulaştığına dikkat çekilmiş, kadına yönelik aile içi şiddetin en aza indirgenmesi yolunda atılan adımların ne denli etkili olduğu gösterilmiştir. Dolayısıyla bu ve benzeri araştırmalar; Türkiye'nin kadına yönelik aile içi şiddet konusu üzerine eğilmesi, en aza indirgenmesini destekleyici politikaların planlanması, böylece kadınlara güvenli, sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sunma yolunda yol gösterici bir kaynak olması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Şiddet, Multinominal Logit Model, Türkiye

SUMMARY

**ECONOMETRIC ANALYSIS OF DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN IN
TURKEY: COMPARISON OF 2008 AND 2014 YEARS.**

The birth of violence is based on the beginning of human history. In social life, women who is physically weak was seen as a creature to be ruled over by men in some societies and periods. In history, many societies that see women as a commodity that has to serve men, satisfy to his needs and desires have existed. Violence against women based on many reasons, such as this, which makes women worthless in society, is unfortunately widely seen in the family and this problem is the primary of the social problems of almost every geography, especially in our country today. A multinomial logit model method was used to investigate the dynamics of the domestic violence against women problem and to make a comparison using the survey data of the “Investigation of domestic violence against women” for both 2008 and 2014 of the Turkish Statistical Institute.

In the study, econometric analyzes were conducted to determine the factors affecting domestic violence against women and to determine the differences between the effects of these factors in terms of years by using the 2008 and 2014 survey datas. As a result of the analyzes; it was revealed that the economic freedom of the women, the education she has received, the education her husband has received and especially the alcohol use of the her husband had serious effects on the domestic violence against women and also the differences in terms of regions and age groups. In addition, it was found that there is no significant differences between women living in rural areas and women living in urban areas, and the situation in which her husband has experienced violence in the past was the most effective factor that dramatically increased domestic violence against women. It has been pointed out to domestic violence against women in Turkey has reached to which point after passed 6 years and has been shown how effective the steps taken to reduce the domestic violence against women. Thus, these and similar researches are important in terms of they are a source of guidance in providing a safe, healthy and quality life for women by providing Turkey to focus on the issue of domestic violence against women and to plan supportive policies to reduce this problem.

Keywords: Violence Against Women, Multinomial Logit Model, Turkey

ÖNSÖZ

Bu çalışma sürecinde çok değerli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile yol gösteren ve her şeyden önemlisi manevi desteğini de esirgemeyerek bana destek olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Çiğdem DEMİR'e, bölümümüz öğretim üyelerinden değerli zamanını, bilgilerini, tecrübesini ve emeğini sunarak her fırsatta yanımda olan çalışma arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Ayça BÜYÜKYILMAZ'a teşekkür ederim.

Son olarak, her zaman yanımda olan maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili annem Nuriye DALDA'ya , ağabeyim Necati Mert ERCAN'a, kuzenim Emine DALDA'ya ve arkadaşım Denizhan TÖRÜN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Metehan ERCAN

Antalya, 2017

GİRİŞ

Kadınların birçoğu hayatlarının herhangi bir evresinde ve herhangi bir alanında şiddete maruz kalmaktadır. Bazen sokakta, bazen iş hayatlarında en çok da en güvende olmaları gereken yer olan evlerinde yani aile içinde şiddetle karşı karşıya kalmaktadırlar. Üstelik şiddet deyince ilk akla gelen fiziksel şiddetin dışında, şiddetin hemen hemen her türlü (cinsel, ekonomik, psikolojik) kadınların yaşamlarını ve özgürlük alanlarını kısıtlamaktadır. Bu sebeptendir ki kadına yönelik aile içi şiddet sorunu gün geçtikçe daha çok önem arz etmekte ve üzerinde durulması gereken hususlardan biri haline gelmektedir. Bu bağlamda çalışma, kadına yönelik aile içi şiddetin en aza indirgenmesi için yapılan plan ve politikaların oluşturulmasına yön verebilecek sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır ve üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde genel olarak, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet kavramlarına değinilmiş, ayrıca bu şiddet türlerinin gerçekleşmesinde etkili olan faktörler incelenmiştir. Yine bu bölümde kadına yönelik aile içi şiddet açısından Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Ege, Marmara ve Karadeniz Bölgesi olarak Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesi de ele alınmıştır. Buna bağlı olarak, Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet sorununda geline son noktadan söz edilmiştir.

İkinci bölüm, son bölümde uygulanacak olan analiz yönteminin teorisinden oluşmaktadır. Bu bölümde, genel hatlarıyla logit modelin teorisinden bahsedilmiştir. Ardından logit modelin genişletilmiş olan multinominal logit model incelenmiştir. Buna bağlı olarak model yorumlamaları; kısmi değişim, kesikli değişim, odds oranı başlıkları altında ayrı ayrı ele alınmıştır. Son olarak, multinominal logit modelin uygulanabilirliği açısından önem arz eden IIA varsayımının test edildiği Hausman Testine yer verilmiştir.

Son bölümde ise Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilen 2008 ve 2014 yıllarında yapılmış olan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" anket verileri kullanılarak, her iki yıl için de ekonometrik analizler yapılmıştır. Bu analizler bağımlı değişkenin 3 farklı şiddet türünden oluşması nedeniyle, multinominal logit model yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin modele uygun olup olmadığının araştırması yani IIA varsayımının testi için Hausman Testi'nden faydalanılmıştır. Öncelikle 2008 ve 2014 yılları için ayrı başlıklar altında tanımlayıcı istatistiklere, kısmi değişim tablolarına ve odds oranlarına değinilmiştir. Son olarak da, uygulama sonucunda elde edilen bulgular ve şiddet türlerine göre olasılıklar yıllar bazında karşılaştırılarak, 2008 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede Türkiye'nin kadına yönelik aile içi şiddet sorununda hangi noktaya ulaştığı incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Şiddet; kişinin kendine yönelik şiddeti olan intihar ile başlayan, insana yönelik olarak devletin şiddetinden bireyin şiddetine kadar her boyutta görülebilen ve her geçen gün artarak devam eden bir olgudur¹. Sözlük anlamıyla da kaba kuvvet; aşırı güç, cebir, zorlama anlamına gelen² şiddet, Dünya Sağlık Örgütü tarafından da “Genellikle yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu veya yoksunluk ile sonuçlanan ya da sonuçlanabilecek, tehditsel ya da fiili olarak uygulanan fiziksel gücün, başkalarına karşı kasıtlı bir şekilde kullanılması” olarak tanımlanmıştır³.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yayınladığı raporuna göre şiddet, 2000 yılında %50'si intihar, %30'u bireylerarası ve %20'si de toplu olacak şekilde 700.000 ölüme neden olmuştur⁴ ve bunlardan bireylerarası şiddetin en fazla aile ortamında ve kadınlara yönelik uygulandığı bildirilmiştir⁵.

1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Türleri

Hak ve özgürlük ihlali olarak ele alınması gereken şiddet aynı zamanda bir toplum sağlığı sorunudur. Çünkü şiddet, toplumun genelinde “*ruh ve beden sağlığını*” tehdit ederek, “*sürdürülebilir sosyal gelişimi*” engelleyerek, “*kişinin hayata ve insanlara güvenini*” sarsarak, “*benlik değerlerini ve özgüvenini*” azaltarak, “*korku ve çaresizlik hisleri*” yaratarak hem bireysel hem de toplumsal sağlığı tehdit eden sistematik bir problem niteliği taşımaktadır⁶.

Tarihsel süreç boyunca “*bir güç gösterisi ve hakim olma arzusuyla*” meydana gelen şiddete en yoğun maruz kalanlardan biri ise kadınlardır. Şiddet, eşlerden birisinin diğerine karşı kendini ispatlama dürtüsüyle ortaya çıkmakta ve biçim değiştirerek devam etmektedir. Kendi kendini doğuran ve çoğaltan şiddet bir defa uygulandıktan sonra devamı çok daha kolay gelmektedir⁷.

Bunun yanı sıra mevzu bahis şiddet olduğunda, ilk düşünülen fiziksel şiddet olmaktadır ancak şiddet üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, şiddetin daha farklı

¹ Polat, 2007: 193.

² Yılmaz, 2003: 117.

³ Ünal, 2010: 27-30.

⁴ http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf?ua=1 (erişim tarihi: 20.10.2016).

⁵ Güler vd., 2005: 52.

⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf> (erişim tarihi: 21.10.2016).

⁷ Vatandaş, 2003: 28.

boyutlarının da ele alındığı gözlenmiştir⁸. Yine Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 Raporu'na göre Dünya'daki %10 ile %50 arasındaki kadın yaşamları boyunca eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır⁹. Buna ilaveten kadına yönelik aile içi şiddeti konu alan bazı çalışmalar dünyadaki kadın nüfusunun %70 gibi büyük bir oranını oluşturan kısmının cinsel ya da fiziksel şiddet yaşadığını göstermektedir¹⁰. Uluslararası belgelerde yer alan ve evrensel kabul gören kadına yönelik aile içi şiddet tanımlarının ortak noktası; kadına yönelik aile içi şiddeti, yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı tutmayarak üç farklı boyutta daha ele alıyor olmasıdır. Bunlar psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddettir¹¹.

1.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet erkeğin, kendine göre nispeten daha güçsüz olan eşine ya da partnerine fiziksel saldırıda bulunmasıyla gerçekleşmiş olur¹². Kadını denetimi altına almayı, kadına kendi isteğini yaptırmayı ve hükmetmeyi hedefleyen erkeğin can yakarak ya da korkutarak başvurduğu yöntemdir. “İtmek”, “tokatlamak”, “tekmelemek”, “tükürmek”, “yumruklamak”, “kol kıvırmak”, “kol-bacak kırmak”, “saçından sürüklemek”, “temel ihtiyaçlarını karşılamasını engellemek”, “gerektiği halde tıbbi tedavi almasını engellemek”, “silahla yaralamak”, ve en ağır sonuçu olan “öldürmek” fiziksel şiddete örnek gösterilebilmektedir¹³. Uygulayıcısının fiziksel gücüne dayanan bu şiddet türü kesici-delici aletler ile ya da uygulayıcının ihmali davranışları ile meydana gelebilmektedir¹⁴.

Fiziksel şiddete çoğunlukla kadınların maruz kaldığı savı, konu ile ilgili yapılan çalışmalarda istatistiksel olarak kanıtlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 raporunda belirtildiği üzere, dünya genelinde ve toplum içinde 48 araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, kadınların %10-69'unun hayatlarında en az bir kez eşleri ya da partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir¹⁵. Aynı zamanda kadına; babası, erkek kardeşi veya oğlu tarafından da fiziksel şiddet uygulanabilmektedir. Bu durum dünyada son derece yaygındır¹⁶ ve ülkemizde de fiziksel şiddetin en ağır şekillerinden biri olan töre ya da namus bahanesiyle karşımıza çıkmaktadır. Kadının “giydiği kıyafet”, “gittiği yer”, “yabancılarla konuşması”, “evlilik dışı ilişkisinin olması”, “evlilik dışı hamile kalması”, “bakire olmaması”, “ailenin ya da akrabaların uygun gördüğü kişi ile evlenmek istememesi”, “boşanması” gibi

⁸ Uçar, 2003: 80.

⁹ http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf?ua=1 (erişim tarihi: 20.10.2016).

¹⁰ Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 443.

¹¹ Bozkurt Şener, 2011: 11.

¹² Kocacık, 2004: 34.

¹³ Öztürk, 2010: 55.

¹⁴ Bozkurt Şener, 2011: 12.

¹⁵ Yetim ve Şahin, 2008: 50.

¹⁶ Vatandaş, 2003: 28.

bahanelerle töre ya da namus adı altında kadına şiddet uygulanabilmektedir. Ancak bu durum yasalarımıza göre suçtur ve cezalandırılmaktadır¹⁷.

Fiziksel şiddet, bilhassa kadın gebe olduğu dönemde güçten düştüğü için de artabilmektedir. Bunun sebebiyse ev işlerini zaman zaman aksatan kadının aynı zamanda erkeğin cinsel ihtiyaçlarına da karşılık verememesidir¹⁸. Lenore Walker'a göre ise kadına yönelik aile içi şiddet kısır bir döngüdür. Bu şiddet döngüsünde genellikle, “*erkeğin sözünü tutmama*”, “*yemeğin vaktinde hazır olmaması*”, “*kocaya kız arkadaşları ve para ile ilgili sorular sorma*”, “*erkeğin cinsel isteklerini reddetme*” ve “*kadının sadakatine güvensizlik*” gibi şiddet tetikleyicileri ile birlikte artan gerilim, suçlama ve tartışma süreci ardından dayak aşaması ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada fiziksel şiddete, cinsel istismar ve sözel tehdit gibi şiddet türleri de eşlik etmektedir. Patlama evresinden sonra balayı evresi yani sakin dönem gelir ve bu dönem giderek kısılma eğilimindedir. Bu dönemde üzünlüğünü ve pişmanlığını dile getiren erkek, bu durumun tekrarlanmayacağına dair söz verme, şiddeti inkâr etme ya da içkili olmasına bağlaması gibi davranışlar sergilemektedir¹⁹.

Bir de yukarıdaki görüşe benzer bir şekilde birçok şiddet türünün birlikte meydana geldiği savı vardır ki, buna göre diğer şiddet türleri de fiziksel şiddete eşlik etmektedir. Bunların başında ise psikolojik şiddet gelmektedir²⁰.

1.1.2. Psikolojik Şiddet

Eşi baskı altında bırakıp, duygularını ve duygusal ihtiyaçlarını istismar ederek eş üzerindeki hâkimiyeti sürdürmek amacıyla bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılan şiddet türüdür. Amaç kadını korkutup kendine olan saygısını kaybettirmek ve güçsüz hissetmesini sağlamaktır²¹. “*Bağırma*”, “*yalan söylemek*”, “*kandırmak*”, “*eşyaları kırıp dökmek*”, “*başkaları önünde küçük düşürmek*”, “*sık sık sözünü kesmek*”, “*gururunu incitmek*”, “*evden kovmak*”, “*fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etmek*”, “*duygu ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü elinden almak*”, “*kendi gibi düşünüp davranmaya zorlamak*”, “*hareket özgürlüğünü kısıtlamak*”, “*sürekli eleştirmek*”, “*küfür etmek*”, “*kararlara katılımını engellemek*”, “*sürekli sorguya çekmek*”, “*istediği gibi giyinme özgürlüğünü kısıtlamak*”, “*aşağılayıcı isimler takmak*”, “*ailesi, arkadaşları, komşuları ile görüşmesini yasaklamak*”, “*gittiği her yeri takip etmek*”, “*etnik kimliğine ve inançlarına yönelik hakaret etmek*”, “*görüşlerini ve yaptığı çalışmalarını küçümsemek*”, “*özel yaşam ve mahremiyet hakkı tanımamak*”, “*zorla evlendirmek*”, “*namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak*” gibi ve

¹⁷ <http://www.kucukcekmece.bel.tr/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf> (erişim tarihi: 22.10.2016).

¹⁸ Öztürk, 2010: 55.

¹⁹ Yetim ve Şahin, 2008: 50.

²⁰ Bozkurt Şener, 2011: 12.

²¹ Uçar, 2003: 80.

bunun gibi saymakla bitmeyecek birçok eylem fiziksel bir girişim olmadan uygulanan ve kadının ruh sağlığını bozan psikolojik şiddet kapsamında ele alınmaktadır²².

Buna rağmen aralarında yakın bir ilişki olduğu düşünülen psikolojik ve fiziksel şiddetin dereceleri doğrudan ilişkili olup; psikolojik şiddet fiziksel şiddetin yıkıcı etkilerini arttırmaktadır. Fiziksel şiddet azalsa hatta yok olsa dahi psikolojik şiddet devam etmekte ve zaman içerisinde fiziksel şiddetin tehdidi haline gelmektedir. Böylece psikolojik şiddet, kadınlara her zaman fiziksel şiddete maruz kalabileceklerini hatırlatmaktadır²³. Bu sebeple kendini güvende hissedemeyen kadın sürekli olarak geleceği için kaygı duymakta ve hatta her an kocası tarafından öldürülebileceğinin endişesini yaşamaktadır²⁴.

Ancak hal böyleyken psikolojik şiddetin etkileri, erkek tarafından genellikle fark edilmemektedir. Duygusal bir varlık olan kadın bu durumdan ötürü kendini ifade edememekte hatta kimi zaman yaşadıklarını bir şiddet biçimi olarak dahi görmemektedir. Fakat geçen zamanla birlikte psikolojik şiddet yerini fiziksel olana bırakabilmektedir. Farkında olmadan bu durumu normalleştiren kadın, erkeği daha ağır ve somut yaptırımlar uygulamaya teşvik etmekte ve kendi sessizliği yüzünden özgüvenini kaybetmektedir²⁵.

1.1.3. Cinsel Şiddet

“Kadını istemediği yerde, zamanda veya biçimde cinsel ilişkiye zorlamak”, “başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak”, “cinsel organlara zarar vermek”, “çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste, fuhşa zorlamak”, “zorla evlendirmek”, “telefonla, mektupla veya sözlü olarak cinsel içerikli rahatsız edici davranışlarda bulunmak” bu eylemleri gerçekleştiren, maruz kalanın evli olduğu kişi dahi olsa cinsel şiddet tanımı içerisinde değerlendirilmektedir²⁶. *“Kişiye cinsel bir eşyaymış gibi davranmak”, “aşırı kıskançlık ve şüphencilik göstermek”, “cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak”, “açıkça karşı cinse ilgi göstermek”, “tecavüz etmek”* ve *“istenmeyen cinsel pozisyonlara zorlamak”* ta cinsel şiddet tanımı altında yer almaktadır. Aynı zamanda cinsel şiddet, birini istemediği veya utanç verici bir cinsel ilişkiye zorlamak, cinselliği bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanmaktır²⁷.

Çoğunlukla kadını rahatsız edecek boyutlardaki sözle taciz, şaka ve dokunmayla başlayan cinsel şiddet, kadını cinsel ilişkiye zorlama, aşırı kıskançlık ve cinsel suçlama (yetersizlik gibi) şeklinde gerçekleşmektedir. Kadını bir partner olarak görmeyen bazı

²² Öztürk, 2010, 59.

²³ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf> (erişim tarihi: 02.11.2016).

²⁴ Mavili Aktaş, 2006: 36.

²⁵ Çolak, 2009: 4.

²⁶ <http://www.kucukcekmece.bel.tr/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf> (erişim tarihi: 25.10.2016).

²⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf> (erişim tarihi: 02.11.2016).

erkekler, kadının ihtiyaçlarını ya da doyumunu dikkate almadığı için cinsel şiddete teşebbüs etmektedirler. Çünkü kadın bedenini bir cezalandırma objesi veya kendi tatminlerini sağlayabilecekleri bir cinsel obje olarak görmektedirler. Kadına cinsel şiddet uygulayan bu erkekler genellikle, şiddet uyguladığı partnerine diğer birliktelikleriyle ilgili yaşanmışlıklarını, bu kadınların ne denli mükemmel olduklarını abartarak anlatır. Bu tavrın altında yatan asıl sebep ise şiddet gören kadını, bu durumun kaynağının kendi yetersizliği ya da eksikliği olduğuna inandırmaktır²⁸. Diğer yandan kadınlar, erkeklerin ihtiyaçlarını ve arzularını karşılamak üzere onlara cinsel anlamda hizmet etmeye mecbur bırakılmaktadırlar. Erkeğin hür iradesiyle cinsel ilişkide bulunmasına geleneksel olarak göz yumulan her toplumda kadınların, evlilik birliği dışında cinsellik yaşamaları ahlaki ve yasal bir sistem ile yasaklanmıştır²⁹. Çünkü cinsel şiddet erkeğin kadını denetleme ve iktidar olma arzusu, kadının cinsel ritüeldeki rolünü oynamaması ve erkeğin bu rolü zorla kabul ettirmesi sonucu oluştuğu şeklinde sunulsa da, Türkiye’de erkeğe verilen bu iktidar, kadınlar tarafından kolay kolay yıkılabilecek bir olgu olmadığından, genellikle sadece erkeğin istediği ya da hazır olduğu durumlarda ve kolayca uygulanabilen bir davranış şeklidir.

1.1.4. Ekonomik Şiddet

Bu şiddet türü, kadının çalışmasına engel olmak, ziynet eşyalarını döverek, korkutarak, tehdit ederek ya da duygusal baskı kurarak zorla elinden almak, ortak para ile alınan malların tasarruf hakkını kendi elinde bulundurmak, kadının mirasına el koymak, gelir sağlamak amacıyla kadını fuhşa zorlamak gibi uygulamaları kapsamaktadır. Kadının kendi ayakları üzerinde durabilmesini engellemek, erkeğe bağımlı kalmasını sağlamak, ilişkiye yön veren tek karar mercii olarak kalmak gibi sebeplerle uygulanabilmektedir³⁰. Erkeğin, gelirini eşinden saklaması, kazandığı parayı kendi şahsi zevkleri ve ihtiyaçları için harcarken aynı haktan eşini mahrum bırakması, çalışmayı reddederek eşinin gelirine el koyması da bu şiddet türüne örnek olarak verilebilmektedir³¹. Bu şekilde eve giren paranın denetimini elinde tutan kocanın kadına söz hakkı tanımaması sonucunda kadın, toplumumuzdaki en belirgin sosyal alanı olarak ev ile ilgili kararlarda şahsına yapılan “yok sayma” sonucunda kendini önemsiz/değersiz hissederek dolaylı yoldan psikolojik şiddete de maruz kalmış olmaktadır.

Ekonomik şiddet uygulayan erkekler, evde hiçbir ücret almadan çalışan kadınların üretim kapasitelerini ve güçlerini, kendi şahsi konforlarını sağlayan hizmetlere hiçbir bedel

²⁸ Mavili Aktaş, 2006: 34.

²⁹ Öztürk, 2010: 61.

³⁰ Yetim ve Şahin, 2008: 49.

³¹ Mavili Aktaş, 2006: 37.

ödemeden ulaşarak sömürmektedirler. Böylelikle maddi çıkar elde eden erkekler, ataerkil sistemin oluşturduğu baskıcı sosyal yapıyı sürdürmek amacıyla ekonomik şiddeti bir araç olarak kullanmaktadırlar³². Bu bağlamda kadına karşı ekonomik şiddet; kaynakların yani paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı gibi kullanılması olarak tanımlanabilmektedir³³.

Ekonomik gücün birçok alanda olduğu gibi, aile içinde de söz sahibi olma üzerindeki etkisinin varlığı varsayımı altında, ekonomik bağımsızlığını eline alması engellenen kadın, bağımsızlık duygusu yok edilerek kocasına itaat etmeye mecbur bırakılmaktadır. Kadının itaatsizliği ya da şiddet ortamını terk etmesi ise yoksulluk, evsizlik gibi ciddi problemlerle yüzleşmek zorunda kalması riskini taşımaktadır.

Türk toplumunun erkeğe ve kadına atfetmiş olduğu roller ve sorumluluklar gereği, eve maddi getiri sağlamak erkeğin omzuna yüklenmiş bir gerekliliktir. Bu durum, erkeğin ekonomik gücü elinde bulundurarak kadına şiddet uygulamasına zemin hazırlamakta ve ekonomik şiddetin varlığının bile farkında olunmamasına ya da görmezden gelinmesine yol açabilmektedir³⁴.

1.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Literatürde konuyla ilgili yapılmış araştırmalara bakıldığında, yaygınlığı açık şekilde ortaya konulmuş olan aile içi şiddetin, kadına yöneltilmiş en ağır hak ihlali ve bu nedenle de ciddi bir toplumsal sorun olduğu söylenebilir. Çünkü bu denli yaygın yaşanmasına rağmen toplumsal düzeyde en kabul edilmiş ve görmezden gelinmiş şiddet alanı yine aile içinde yaşanmaktadır³⁵. Kadına yönelik aile içi şiddetin normal karşılanmasının altında yatan temel neden toplumumuzun ataerkil (erkek egemen) yapısından kaynaklanmaktadır. Bu ataerkil anlayışın temelinde yatan erkeğin kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesi ve erkeğin aile içindeki karar mercii olarak kabul görmesi gibi faktörler kadına yönelik aile içi şiddeti beslemektedir³⁶.

Kadınlar şiddet türlerinin hemen hemen hepsine maruz kalmaktadırlar. Kadın intiharları, kadını intihara zorlama, kız çocuklarına yönelik çeşitli şekillerde ortaya çıkan şiddet, kadınların eşlerinden kaynaklanan şiddet, kadınların sokakta maruz kaldığı cinsel ve sözlü taciz, kadınların iş yaşamından uzaklaştırılması veya düşük ücretlerle çalıştırılması

³² Öztürk, 2010: 66.

³³ Uçar, 2003: 82.

³⁴ Bozkurt Şener, 2011: 14.

³⁵ Bozkurt Şener, 2011: 16.

³⁶ Demir, 2000: 58.

gibi çeşitli şekillerde şiddet görülmektedir. Dolayısıyla kadına yönelik aile içi şiddet; biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır³⁷.

1.2.1. Biyolojik Nedenler

Kişisel yetersizliklerle doğrudan bağlantılı, genellikle stres, madde bağımlılığı, ailevi ilişkilerde bozukluk, iletişim becerilerindeki yetersizlikler gibi nedenlerle çiftlerin birbirlerini baskı altında tutması, aile içi şiddeti ortaya çıkarabilmektedir³⁸. Eşler arası şiddetin, yapılan çalışmalar doğrultusunda çok yüksek oranda erkekler tarafından kadınlara uygulandığı söylenebilmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddette erkeklik hormonlarının etkisi üzerine dikkat çekmiş birçok çalışma (Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım(2008) vb.) bulunmaktadır. Normal şartlarda kadında iki X (XX), erkekte ise bir X, bir Y (XY) kromozomu bulunur. Bazı erkeklerin bir fazla Y (XYY) kromozomuna sahip olmaları gibi normal dışı dizilimlerin, saldırganlığa zemin hazırladığına dair güçlü tespitler vardır. Bu dizilime sahip erkekler “*süper erkek*” olarak nitelendirilmiş ve bu kimselerin suç işlemeye daha yatkın oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca erkeklerdeki cinsellik ve şiddet eğiliminin, erkek hormonları (androjenler) tarafından etkileniyor oluşu³⁹ ve yaş ilerledikçe azalan erkeklik hormonlarıyla birlikte saldırgan tavırlarda gözlemlenen seyrelme de bu görüşü desteklemektedir. Ancak bazı diğer kaynaklarda ise bu görüşün aksine şiddetin erkeğin doğasında olduğu yönündeki iddia, kesin doğruluğunu kanıtlayan veriler bulunmadığı için yalanlanmaktadır. Bunun yanı sıra; “*hezeyanlar, halüsinasyonlar (gerçekte var olmayan şeyleri görme, duyma veya kokusunu alma), gerçeklikten uzaklaşma, duygusal cevapların kaybı, sosyal ilişkilerin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkan şizofreni ve bunun özel bir çeşidi olan şüphe, kıskançlık, kendini beğenmişlik gibi duyguların ön plana çıktığı paranoid şizofreni diye adlandırılan akıl hastalıkları da biyolojik nedenler arasındadır. Sorumsuz, tepkici ve düşüncesiz hareket etme, vicdansızca ve suç niteliğinde davranışlar gösterme ve bunlardan hoşlanma biçimindeki tutumların görüldüğü anti-sosyal kişilik bozuklukları da şiddetin biyolojik nedenlerindendir*”⁴⁰.

Alkol kullanımı da diğer tüm faktörlerin değiştiği varsayımı altında bile eş tarafından maruz kalınan şiddet riskini artıran önemli faktörlerdendir. Alkol, tüm engellenmeleri ortadan kaldırarak muhakeme yeteneğini köreltme ve karar verme gücünü zayıflatma gibi etkileri olması sebebiyle, kadına şiddetin ortaya çıkmasına önyak olan etmenlerdendir.⁴¹

³⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm> (erişim tarihi: 19.10.2016).

³⁸ Özbesler, 2012: 417.

³⁹ Vatandaş, 2003: 12.

⁴⁰ Öztürk, 2010: 67.

⁴¹ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm> (erişim tarihi: 20.10.2016).

1.2.2. Psikolojik Nedenler

Şiddetin ortaya çıkmasına sebep olan psikolojik nedenlerin başında “engellenme” geldiği düşünülmektedir. İnsanlar kendi eksiklikleri ya da yetersizlikleri, bazen de yaşadığı toplumun elverişsiz ve olumsuz şartları nedeniyle bazı ihtiyaçlarını giderememektedir. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçen birey bu doğrultudaki girişimlerine yapılan müdahaleler sonucunda engellenerek istediğine ulaşamayabilmektedir ve bu da şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda şiddete sebebiyet veren psikolojik etmenlerden tahrik edilme anlamında değerlendirilen “fiziksel kötüye kullanım”, “iğneleyici ve aşağılayıcı sözler ya da bakışlar” bireyi kışkırtarak şiddete yönlendirmektedir⁴². İnsan psikolojisinin oluşumunda direkt etkili olduğu düşünülen bu görüşler sonucunda ortaya çıkan şiddete; biyolojik nedenlerde de bahsedilen erkeklik hormonlarının şiddet eğilimine olan katkısı ve kadın ile erkek arasındaki fiziksel güç dengesizliği bir arada düşünüldüğünde doğrudan aile içindeki kadın maruz kalmaktadır.

Eşlerinden şiddet gören kadınların hiçbiri bu durumu kendi isteğiyle seçmemektedirler ancak buna boyun eğmek zorunda bırakılmaktadırlar. Çünkü erkeklerin birçoğu evliliğin ilk zamanlarında şiddet gösterme eğiliminde bulunmamaktadır. Derin ruhsal bağların kurulmasıyla kendini gösteren ilk atak, şiddete uğrayan kadın için beklenmeyen bir durum olduğundan, kadın tarafından şiddet eğilimi olarak yorumlanmamaktadır. Ancak şiddet doğası gereği zamanla artacaktır, bu nedenle ilk yaralanmalar hafif ve önemsiz olarak nitelendirilse de şiddetin boyutu ilerlediğinde kadının daha büyük bir şiddet atağıyla karşı karşıya kalma korkusu da zamanla artmaktadır. Erkek için, uyguladığı şiddetin psikolojik kazançları; “duygusal baskıları ortadan kaldırmak”, “hayal kırıklıkları için bir çıkış yolu bulmak” ve “kendi isteklerinin gerçekleşmesini garanti altına almak” tır. Bunun erkek için maliyeti oldukça düşüktür çünkü kadınlar hem fiziksel hem de ekonomik açıdan yetersizlikleri sebebiyle bu duruma karşı koyamamaktadırlar. Toplum ise bu duruma aile içi özel mesele gözüyle bakmaktadır. Aynı şekilde koruyucu toplumsal örgütlerinde çabaları sınırlı olduğundan erkeğin karşılaşılabileceği en ciddi maliyet olan boşanma da şiddet dozunun arttırılması yolu ile engellenmektedir⁴³.

⁴² Vatandaş, 2003: 14-15.

⁴³ Öztürk, 2010: 68-69.

1.2.3. Sosyal Nedenler

Yapılan birçok araştırmaya göre şiddete eğilimli olmayan bireyler dahi şiddete yatkın toplumsal kesimlerde kolaylıkla saldırganca tavırlar sergileyebilmektedir. İdeolojik, siyasal ya da ekonomik amaçlı protesto gösterileri esnasında meydana gelen ve bireysel görünen şiddet olayları bunun en bilindik ve yaygın olarak gözlemlenen kanıtlarını oluşturmaktadır⁴⁴.

Aynı zamanda şiddet uygulama, öğrenilebilen bir davranış biçimidir ve en önemli öğrenme kaynağı da yine şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir⁴⁵. Bu yüzden özellikle aile içi şiddet incelendiğinde şiddete başvuran erkeklerin genellikle genç ve düşük gelirli olmaları dikkat çekmektedir. Bazı araştırmalara göre ise bir erkeğin düşük standartlarda yetişmesi, eğitiminde başarısız olması veya ergenliğinde şiddet içeren suçlara karışmış olması yetişkinliğe adımını attıktan sonraki yaşamında eşine şiddet uygulaması açısından anlamlı bulunmuştur. Aynı şekilde, çocukluk döneminde kendi ebeveynlerinden şiddet görmüş veya babasının annesine olan saldırganlığına şahit olmuş erişkin erkeklerin kendi eşlerine şiddet uygulamaları daha yüksek oranda gerçekleşmektedir⁴⁶. Çünkü çocuklar ebeveynlerinin davranışlarını taklit etmeye eğilimlidirler. Ailedeki ilk sosyalleşme evresinde maruz kalınan şiddet içerikli olaylar, çocuktaki saldırganlık eğiliminin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Çocuğun onaylanmayan bir davranışı sonucunda fiziksel cezalarla terbiye edilmeye çalışılması buna örnektir. Böylece bu cezalandırma yöntemi şiddet uygulanan çocuğun karakterinin ve yaşayış biçiminin vazgeçilmezi olmaktadır⁴⁷.

Aile içi şiddetin sosyal nedenlerine kadın penceresinden bakıldığında ise iki farklı bakış açısıyla karşılaşılmaktadır. Bazı araştırmacılara göre kadının statüsünün düşük olduğu toplumlarda, erkeklerin kadınlar üzerindeki otoritesi mutlak ve kadınlar tarafından da bu görüş kabul edildiği için erkek otoritesini kurmak ya da sürdürmek için şiddete başvurma ihtiyacı hissetmemektedir. Bazılarına göre ise erkeklerin ailede ekonomik yönden baskın ve esas karar verici konumunda oldukları, kadınların çeşitli nedenlerle kolay boşanamadıkları, yetişkinlerin çatışmaları çözmek için şiddete başvurdukları toplumlarda kadınlar eşlerinden daha fazla şiddet görmektedir. Bunun yanı sıra savaş, iç çatışma veya sosyal kargaşa ortamlarının var olması ya da bu tür ortamlardan yeni çıkmış olması, insanların ateşli silahları kolaylıkla edinebildikleri, kadın erkek ilişkilerinin sağlıklı olduğu ortamlarda kadının şiddet görme ihtimali çok daha yüksektir⁴⁸.

⁴⁴ Vatandaş, 2003: 16.

⁴⁵ Yetim ve Şahin, 2008: 49.

⁴⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm> (erişim tarihi: 20.10.2016).

⁴⁷ Günşen İçli, 1995: 17.

⁴⁸ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm> (erişim tarihi: 21.10.2016).

Toplumlarda yaşanan gelişmelerle birlikte eski değerlerin yerini yenilerinin alması, farklılaşan beklentiler sonucu geleneksel rolleri terk eden kadın ile kendilerinden geleneksel tavır bekleyen erkeklerin çatışması⁴⁹, toplumsal cinsiyet anlayışına dayalı sosyalleşme, çocuk yaşta yapılan evlilikler, toplumdaki “namus” algısı diğer sosyal nedenlerdir.⁵⁰

Dilin, kültür taşıyıcısı olduğu düşünüldüğünde, yukarıda söylenenlere ilaveten dilde yer etmiş olan kadına yönelik olumsuz ifade biçimleri de kadına yönelik aile içi şiddetin normalleştirilmesinde önemli bir yer edinmektedir. “*Saçı uzun, akli kısa*”, “*kızını dövmeyen dizini döver*”, “*kadına mı gidiyorsun, kamçını unutma*”, “*kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin*”, “*erken kalkmayan avrat, söz dinlemeyen evlat, mahmuzla gitmeyen at kapında varsa kaldır at*” gibi dile girmiş olan ifade biçimleri, kadına yönelik aile içi şiddetin normalleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca erkek, kültürde var olan kadına yönelik olumsuz unsurları, kadın üzerindeki kontrolünü ve gücünü kaybetmemek adına pek ala kendi çıkarları için kullanabilmektedir⁵¹.

Kadına yönelik aile içi şiddetin nedenleri üç ana başlık altında incelenmiş olsa da bu kadarla sınırlı değildir. Yoksulluk, doğal felaketler, medya, düşük gelir düzeyi ile yaşanan stres ve kısıtlı kaynakların şiddeti artıran başka faktörler olduğu T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından yapılan çalışmalarda (Türkiye’de Kadına Yöneli Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu (2009) vb.) açıkça ortaya konmuştur⁵².

1.3. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Türkiye’de, aile içi şiddet konusu üzerine yapılan çalışmaların güvenilirliği hakkında kesin bir yargıya varılamamaktadır. Literatürde ortaya konmuş birçok çalışma olsa da, bu çalışmalarda kullanılan verilerin sağlıklı olduğu söylenememektedir. Çünkü aile içinde yaşanan geçimsizliklerin dışa yansıtılması geleneksel Türk aile yapısına ters düşmektedir. Bilakis, kadının aile içinde kocasından gördüğü şiddeti dışa taşıması, kadın açısından alçaltıcı bir durum olarak görülmektedir⁵³. Bu şartlar altında aile içinde yaşanan şiddet vakaları sıklıkla kamusal alana ya da adli makamlara yansımamaktadır ve bu da konu üzerine yapılacak çalışmalar açısından büyük bir engel oluşturmaktadır. Türkiye’de, şiddete “bir terbiye şekli” olarak bakılmaktadır. Bu algı, şiddet olarak nitelendirilebilecek her türlü davranışı meşrulaştırarak yinelenmesine ve gizlenmesine yol açmaktadır. Bu nedenle aile içinde yaşanan şiddetin gerçekleşme sıklığı ile bu durumun dışa yansıtılması arasında ters orantı

⁴⁹ Yazıcı, 2013: 359.

⁵⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf> (erişim tarihi: 21.10.2016).

⁵¹ Can, 2014: 17.

⁵² <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/yayinlar/kitaplar> (erişim tarihi: 21.10.2016).

⁵³ Uçar, 2003: 103.

bulunmaktadır. Oysaki bu toplumsal sorunun farkına varmak ve etkin çözüm önerileri sunabilmek adına aile içi şiddet eylemlerinin kamusal alana taşınması gerekmektedir⁵⁴.

Bu konuyla ilgili yapılmış en güncel ve en kapsamlı çalışmalardan biri Hacettepe Üniversitesi'nin Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği çalışmadır. "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014)" adlı bu rapora göre eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından⁵⁵;

- Evlenmiş kadınların %36'sı fiziksel şiddete
- Evlenmiş kadınların %12'si cinsel şiddete
- Kadınların %38'i fiziksel ve/veya cinsel şiddete (ki bu fiziksel ve cinsel şiddetin daha çok bir arada yaşandığını göstermektedir.)

maruz kalmaktadır. Aynı zamanda;

- Kadınların %26'sı 18 yaşını tamamlamadan evlenerek fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalırken 18 yaşını tamamladıktan sonra evlenenlerde ise bu oran 3'te 1'ine inmektedir.

▪ Daha önce evlenerek boşanan ya da eşinden ayrı yaşayan kadınların 4'te 3'ü hayatlarında en az 1 kere fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalırken, hiç evlenmemiş kadınlarda bu oran %7'ye düşmektedir. Ancak bu durum evlilik dışı şiddetin de varlığına dikkat çekmektedir.

- Evlenmiş kadınların yarısı gibi büyük bir oranı erkekler tarafından korkutma, tehdit, küfür, hakaret ya da aşağılama şeklinde psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.

Bunun yanı sıra eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındaki kişiler tarafından da;

- 15 yaşını aşmış kadınların %22'sine psikolojik şiddet, %14'üne fiziksel şiddet, %3'üne daha az dile getirilen cinsel şiddet

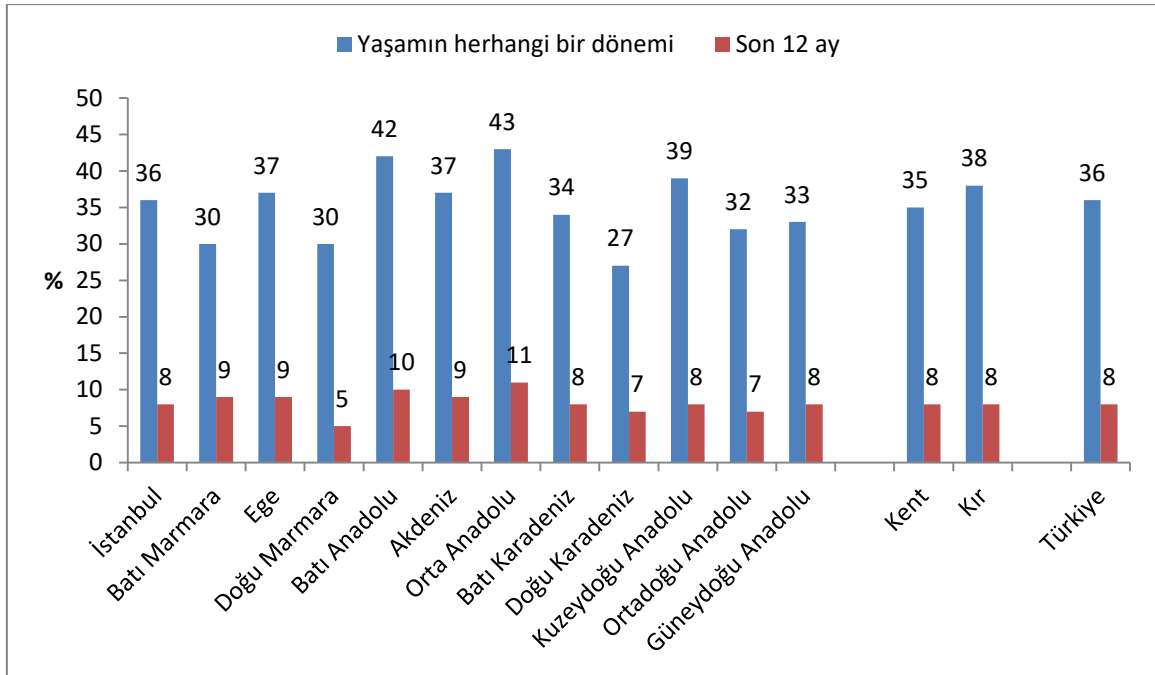
- Çocukluk dönemindeki kadınların (15 yaşını aşmamış) %9'una cinsel şiddet uygulanmaktadır.

Bu sayısal verilerle birlikte, bölgelere göre şiddet yaygınlıkları ve çeşitli değişkenlere bağlı olarak Türkiye'deki fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlıkları hakkında grafik gösterimlere de değinilmektedir.

⁵⁴ Bozkurt Şener, 2011: 19.

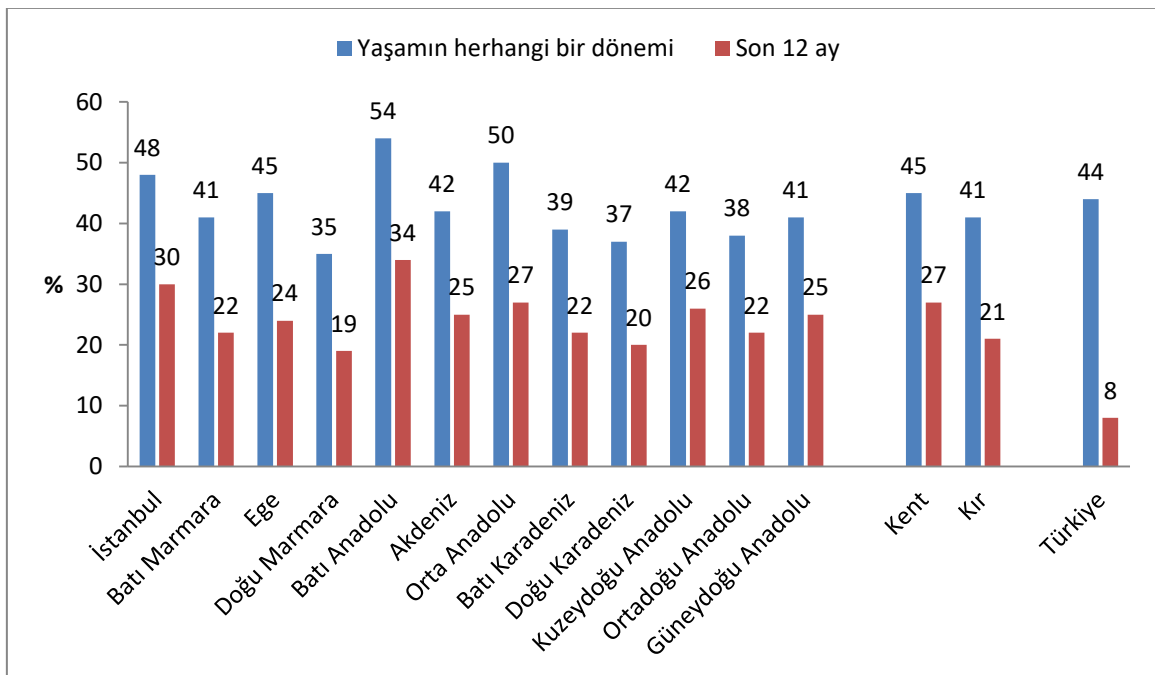
⁵⁵ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (14.11.2016).

Şekil 1.1 Bölgelere Göre Fiziksel Şiddetin Görülme Sıklığı⁵⁶

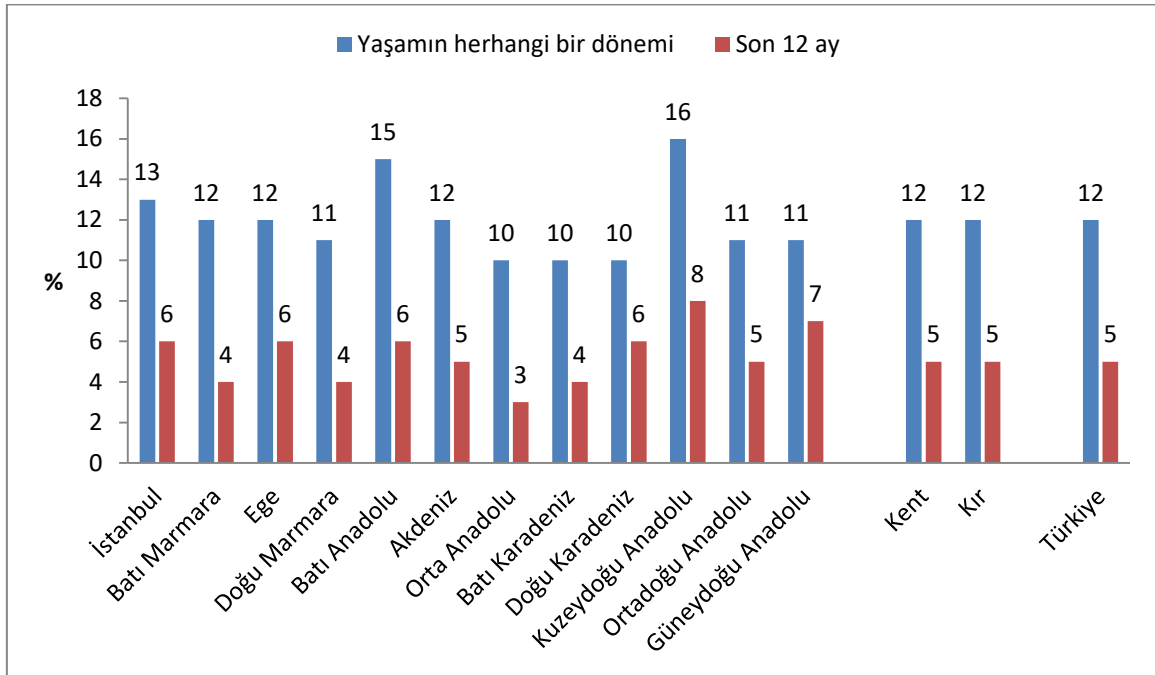
Şekil 1.1, Türkiye’de fiziksel şiddetin bölgelere göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Yaşamın herhangi bir döneminde ve son 12 ayda maruz kalınan fiziksel şiddet en fazla Orta Anadolu bölgesinde görülmektedir. Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddetin en az dile getirildiği bölge Doğu Karadeniz, son 12 ayda en az belirtildiği bölge ise Doğu Marmara bölgesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.2 Bölgelere Göre Psikolojik Şiddet Görülme Sıklığı⁵⁷

⁵⁶ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

Şekil 1.2'ye göre; en fazla Batı Anadolu'daki kadınlar yaşamlarının herhangi bir döneminde psikolojik şiddete maruz kalırken, Orta Anadolu'daki kadınların da yarısı hayatları boyunca en az 1 kere psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Ancak kent ve kırsal karşılaştırması yapıldığında ise kırsal kesimlerdeki kadınların her ne kadar kenttekilere oranla daha seyrek psikolojik şiddet gördükleri ortaya konmuş olsa da, aradaki farkın çok büyük olmadığı da gözlenmektedir.

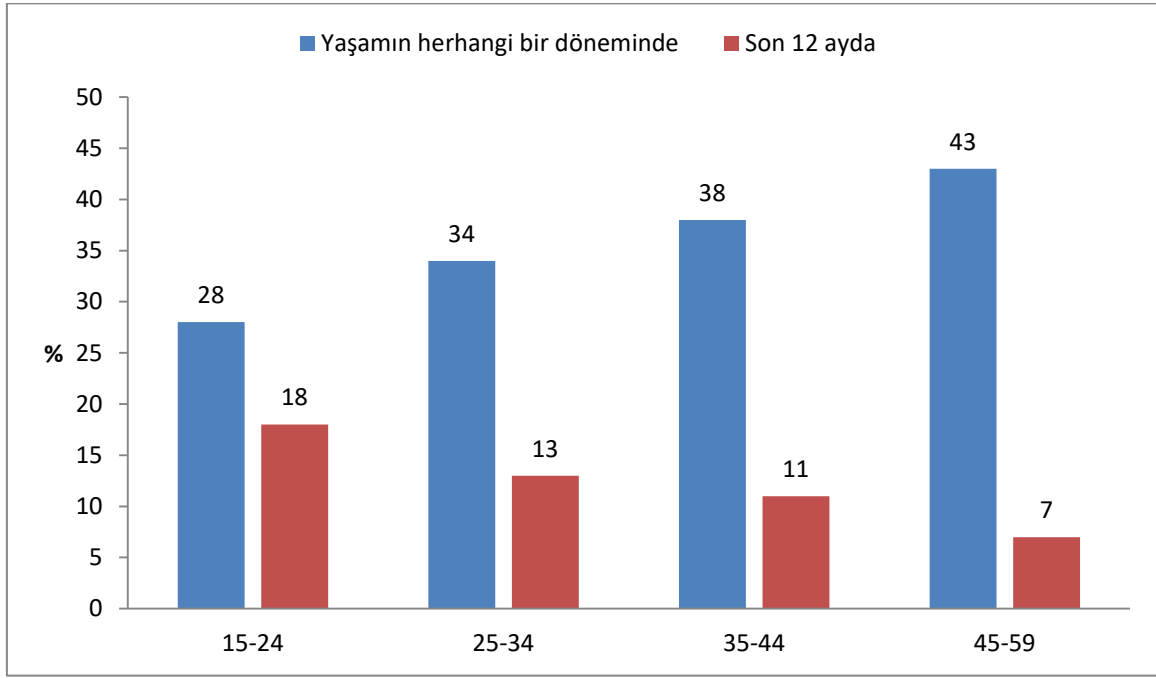
Şekil 1.3 Bölgelere Göre Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı⁵⁸

Şekil 1.3'ten, özellikle Batı Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu ve İstanbul'da yaşanan cinsel istismar oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra kentlerde ve kırsalda yaşayan kadınların cinsel şiddet görme oranı arasında herhangi bir fark olmayıp, Türkiye ortalamasına eşit oldukları görülmektedir. Ancak bu sonuçlar cinsel istismara uğrayan kadınların, durumlarını dile getirebilmeleriyle doğru orantılıdır ve gizli kalan/konuşulmayan istismarların hesaba katılmasıyla birlikte sonuçların değişebileceği unutulmamalıdır.

⁵⁷ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

⁵⁸ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

Şekil 1.4'te yaşa göre fiziksel ve/veya cinsel şiddet istatistiklerini değinilmiştir.

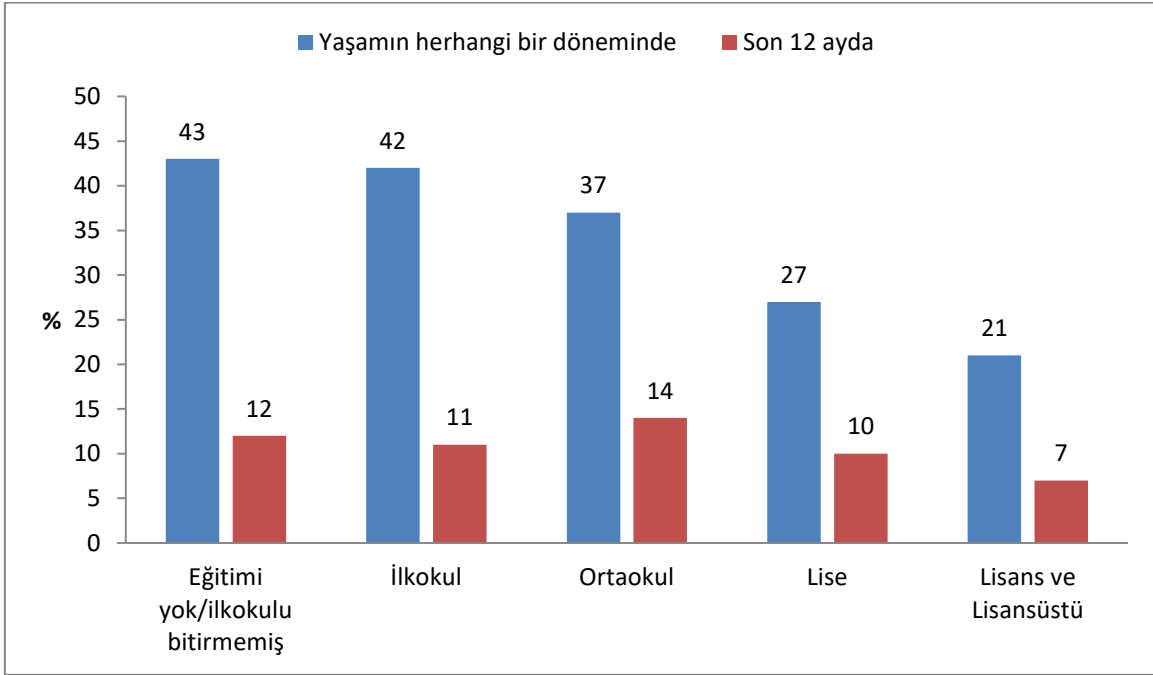

Şekil 1.4 Yaşa Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı⁵⁹

Tahmin edilebileceği üzere yaş faktörü, bu şiddet türlerinin gerçekleşme oranı ile ters orantılı bir sonuç göstermektedir. Yaş ilerledikçe son 12 ayda şiddete uğrayan kadınların oranı azalmakta iken yaşamın herhangi bir evresinde şiddete maruz kalmış olma oranı da artmaktadır.

⁵⁹ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

Şekil 1.5 eğitim durumuna göre fiziksel ve/veya cinsel şiddet istatistiklerini göstermektedir.

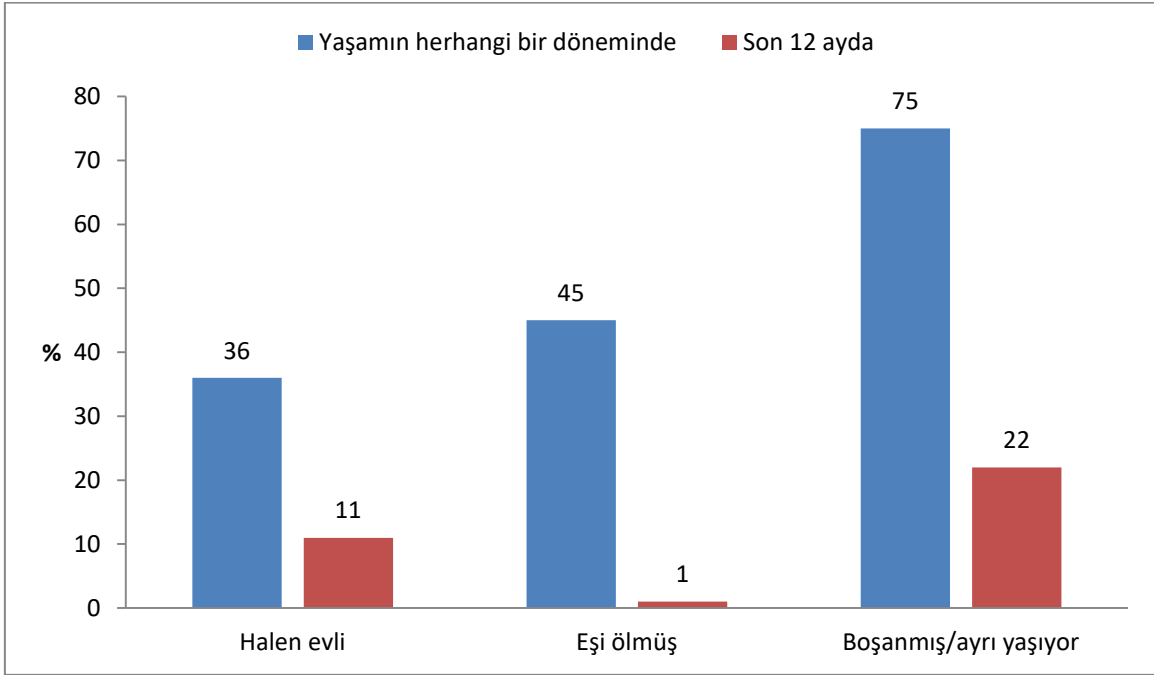

Şekil 1.5 Eğitim Durumuna Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı⁶⁰

Bireylerin eğitim düzeylerinin artmasının şiddeti azaltacağı yönündeki algının doğru olduğunu söyleyebiliriz. Şekilde lisans ve lisansüstü düzeyinde eğitim alan kadınların şiddete daha az oranda maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle yaşamın herhangi bir döneminde görülen şiddet temel alındığında, hiç eğitim almamış ya da ilkokulu bitirmemiş kadınlarda şiddete maruz kalanların oranıyla azımsanamayacak bir fark görülmektedir. Ancak şekilde, eğitim düzeyinin dahi şiddetin yok sayılabilecek oranlara düşmesine yeterli olmadığı üzücü bir şekilde görülmektedir.

⁶⁰ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

Aşağıda medeni duruma göre fiziksel ve/veya cinsel şiddet görülme oranlarının gösterildiği Şekil 1.6 bulunmaktadır.

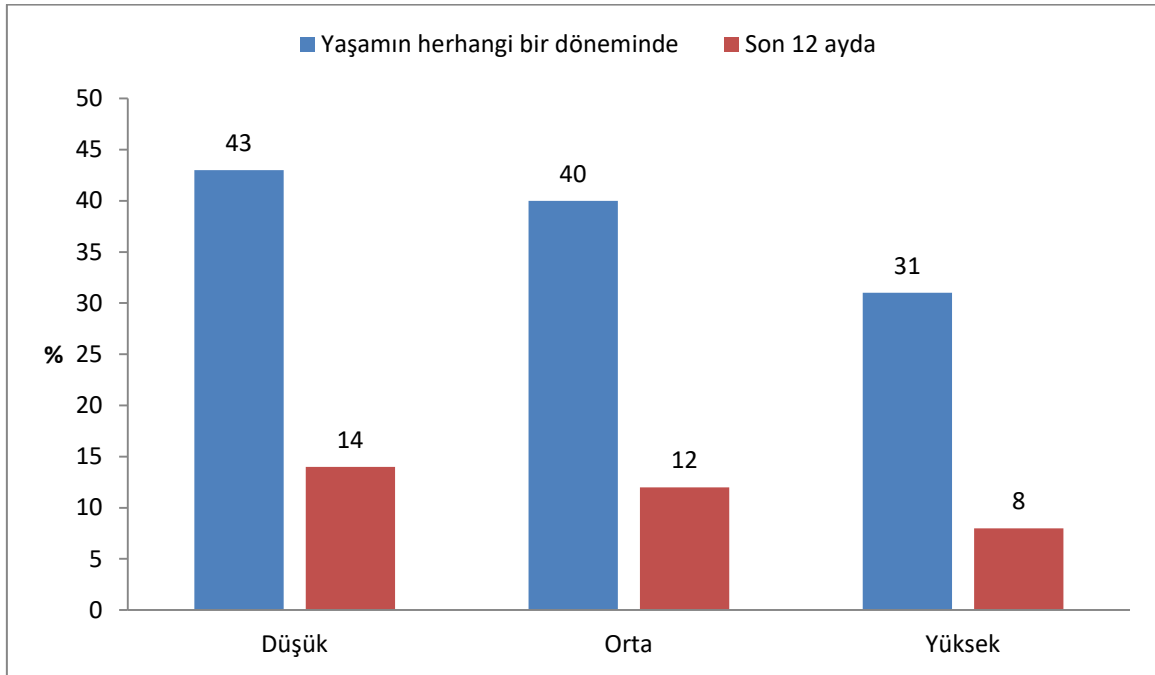

Şekil 1.6 Medeni Duruma Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı⁶¹

Medeni durumun şiddet yaygınlığı üzerindeki büyük etkisi, şekilde çok açık bir şekilde görülmektedir. Şekildeki boşanan ya da eşinden ayrı yaşayan kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmış olma oranı, durumun önemini ve vahametini yüzde 75 gibi büyük bir rakamla çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu durum şiddetin boşanma sebebi olduğu gerçeğini vurgularken; son 12 ayda şiddet gören boşanmış ya da eşinden ayrı yaşayan kadınların oranının, halen evli olan kadınların oranının iki katı olması durumu da “Boşanmak ya da eşten ayrı yaşamak ta şiddet sebebidir.” yargısına ulaştırmaktadır.

⁶¹ http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

Son olarak Şekil 1.6, refah düzeyine göre fiziksel ve/veya cinsel şiddet görülme risklerini vermektedir.

Şekil 1.7 Refah Düzeyine Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Görülme Sıklığı⁶²

Beklenildiği ve şekilde de görüldüğü gibi ekonomik problemlerin yoğun yaşandığı düşük gelirli ailelerde şiddete daha sık rastlanırken, şiddet sıklığı bilakis yüksek gelirli ailelerde seyrelmektedir. Ancak yine maalesef ki ekonomik problemlerin ortadan kalkmasının da şiddeti ortadan kaldırmaya yetmediği görülmektedir.

1.4. Literatür Taraması

Kadına yönelik aile içi şiddet konusunu ampirik olarak ele alan çalışmalar incelenmek üzere literatüre bakıldığında; Basu ve Famoye (2004), çalışmalarında kadının ekonomik bağımsızlığı ile kadına yönelik aile içi şiddet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu inceleme için sayma veri modelinin daha uygun olduğunu düşünmüşler ve sınıflandırılmış negatif binom regresyon analizini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda; kadınların ekonomik bağımlılığının azalmasının, kadına yönelik şiddetin azalmasıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ergin vd. (2005); Türk kadınlarının aile içinde gördükleri şiddetin yaygınlığını, sıklığını, türünü ve sebeplerini araştırmak üzere 2003 yılında bir yatay kesit çalışması yapmışlardır. Farklı amaçlarla önceden belirlenmiş 50 sağlık ocağını ziyaret eden evli ve 18 yaş üstü kadından çalışmaya katılmaları istenmiş; 1427 kadından 1010'u rıza göstererek yüz yüze görüşmelere katılmıştır. Araştırmada çoklu uyum analizi ve lojistik regresyon yöntemleri kullanılmış ve kadına yönelik aile içi şiddet ile kadının eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu,

⁶² http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10.11.2016).

eğitimsiz kadınların eğitimlilerden 2.6 kat daha fazla şiddete maruz kaldıkları ve kadınlardan en eğitimsiz olanların her türlü şiddete maruz kaldıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Naved ve Persson (2005) ise 2000-2001 yılları arasında, istismara uğramış 2702 kadın ile 28 ayrı görüşme yaparak, Bangladeş'te kırsal ve kentsel bölgelerdeki kadınlara yönelik aile içi şiddet faktörlerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda; başlık parası veya evlilik içindeki diğer taleplerin ve eşinin annesinin eşinin babası tarafından şiddet görmüş olması durumunun şiddeti her iki yerleşim alanında da arttırdığı, eşinin eğitim durumunun iyi olmasının ise şiddeti azalttığı bulgusuna erişmişlerdir. Martin vd. (2006) çalışmalarında, Kuzey Carolina'daki kadınları, engellilik durumuna göre ele almışlardır. Şiddet bağımlı değişkeni ise “Şiddet yok”, “Yalnızca Fiziksel Şiddet” ve “Cinsel Şiddet (fiziksel şiddet içersin ya da içermesin)” şeklinde 3 kategoriye sahiptir. Martin ve arkadaşları son bir yıl için yapılan bu çalışmada, engelli kadınlar ile hiçbir engeli olmayan kadınların fiziksel şiddet görme riskleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak bunun yanında engelli kadınların hiçbir engeli olmayan kadınlara göre cinsel şiddet görme risklerinin tam 4 kat daha fazla olduğu sonuçlarını elde etmişlerdir. Kocacık ve Doğan (2006) çalışmalarında, Sivas ilinde kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığını ve belirleyenlerini, tabakalı örnekleme yöntemi ile rastgele seçilen 583 haneden elde edilen verilerle araştırmışlardır. Araştırma sonucunda ise, kadınların %52'sinin en az bir şiddet türüne maruz kaldığı, sözlü şiddet türünün en sık rastlanan şiddet türü olduğu, ekonomik şiddetin ise aile içi şiddetin en önemli faktörü olduğu sonuçlarına erişmişlerdir. Yine Kocacık vd. (2007); sosyo-ekonomik açıdan farklılık gösteren dört Türk şehrindeki (Adıyaman, Sivas, Denizli ve Kırklareli) kadına yönelik şiddeti etkileyen sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik faktörleri lojistik regresyon analizi ile ele almışlardır. Sonuçta; üniversite mezunu olmanın ve kişisel gelir sahibi olmanın şiddeti azalttığı, çalışan ya da çocuklu kadınların aile içi şiddete daha yatkın olduğu ve çocukken istismara uğramış olmak gibi psikolojik faktörlerin aile içi şiddetle yakından ilişkili olduğu bulgularına erişmişlerdir.

Diğer çalışmalar arasında ise, Morrison ve Orlando (2004), Toufique ve Razzaque (2007), Yıldızhan vd. (2009), Pandey vd. (2009), Eswaran ve Malhotra (2009), Okasha ve Abu-Saada (2014)'nin çalışmaları dikkat çekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

LOGİT MODEL

Berkson'ın biometri alanında yaptığı çalışmaları sırasında ortaya koyduğu logit regresyon analizinin önemini, ilk kez Cox ve sonradan Cox ve Snell olan ders kitabında vurgulamıştır. Literatürde, logit modeller sosyal bilimlerin pek çok alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Maddala ve Trost, bir bankanın kredi başvurularının kabul edilmesinde; Domencich ve McFadden, insanların toplu taşımayı ya da özel araçları tercih etmesinde etkili olan faktörleri analiz etmede; Aldrich and Cnudde, 1972'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde McGovern'a oy verme kararının değerlendirilmesinde; Ragsdale, başkanın ulusa sesleniş kararının incelenmesinde ve Allen, kurumsal seçkinlerin Demokrat Partiye yaptıkları katkıların incelenmesinde logit modeli kullanmıştır. Sosyal bilimler alanına kısaca göz atıldığında ise, evlilik öncesi cinsel ilişki kurmadan, liseden ayrılmaya, birliğe katılmaya ve askere kaydolmaya kadar değişen onlarca ilâve örnek ortaya çıkmaktadır⁶³.

Bağımlı değişkenin sürekli bir değişken değil de belirli bir sınıflamadaki kategori olduğu logit model, birçok yönden sıradan doğrusal regresyonun doğal bir tamamlayıcısıdır. Çünkü bu tür kesikli değişkenler bağımsız değişkenler arasında görüldüğünde, bir ya da birden çok kukla değişken ile ifade edilirken, aynı durum bağımlı değişkenler arasında görüldüğünde model bozulmaktadır. Logit model ya da diğer adıyla lojistik regresyon hazır bir alternatif sağlamaktadır. İlk bakışta biraz karmaşık ve bilinen doğrusal regresyondan oldukça farklı gibi görünse de aslında iki modelin çok ortak noktası bulunmaktadır. Her iki model de başlangıçta deneysel verilerin analizi ya da en azından neden-sonuç ilişkisi hakkında şüphe duyulmayan veriler için geliştirilmiştir. Ancak buna rağmen her iki model arasında elbette farklılıklar bulunmaktadır. Regresyonun aksine logit model, kesikli seçim durumlarında fayda maksimizasyonu açısından spesifik ekonomik yorumların yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, ekonomistler arasında kullanıma uygun bir ampirik yöntemden daha çok önem arz etmektedir⁶⁴.

Logit model, sınırlı sayıdaki tüm mümkün sonuçların üzerindeki kesikli olasılıkları tanımlayan olasılık modelleri sınıfına dâhil edilmektedir⁶⁵. Aynı zamanda probit modele alternatif olan logit model kesikli veya ikili tercih modelleri için kullanılmaktadır. Birbirine alternatif olan bu iki modelden logit model, tercih olasılıklarını belirlemede kullanılan

---

⁶³ Long, 1997: 34.

⁶⁴ Cramer, 2003: 1.

⁶⁵ Cramer, 2003: 2.

kümülatif dağılım fonksiyonunda probit modelden ayrılmaktadır. Probit model normal kümülatif dağılım fonksiyonundan türetilirken, logit model ise;

$$P_i = E(y_i = 1 | x_i) = F(Z_i) = F\left(\beta_0 + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i\right) \quad (2.1)$$

$$= \frac{e^{Z_i}}{1 + e^{Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-\left(\beta_0 + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i\right)}}$$

biçimindeki lojistik kümülatif dağılım fonksiyonundan türetilmektedir⁶⁶. Burada Z_i , $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değer alırken P_i , 0 ile 1 arasında değer almaktadır⁶⁷. Yukarıdaki (2.1) eşitliğinde görüldüğü gibi P_i 'nin, X_i bağımsız değişkenleriyle ve β_i parametreleriyle doğrusal bir ilişkisi olmadığından spesifikasyon sorunuyla karşılaşılmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için aşağıdaki dönüşüm işlemleriyle parametrelere ve bağımsız değişkenlere göre doğrusallık sağlanmaktadır.

$$1 - P_i = 1 - \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{e^{-Z_i}}{1 + e^{-Z_i}} \quad (2.2)$$

$$\frac{P_i}{1 - P_i} = \frac{\frac{1}{1 + e^{-Z_i}}}{\frac{e^{-Z_i}}{1 + e^{-Z_i}}} = e^{Z_i} \quad (2.3)$$

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = Z_i = \beta_0 + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i \quad (2.4)$$

Logit modelin katsayılarının yorumlanabilmesi için (2.3) eşitliğinde verilen odds oranının (bahis oranı) doğal logaritması alınmaktadır. Doğal logaritması alınan odds oranı; bir şeyin gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına oranıdır⁶⁸. Bu durumda odds oranının doğal logaritması olan L_i , yalnızca X 'e göre değil katsayılara göre de doğrusaldır ve L 'ye logit denir. (2.4) eşitliğindeki gibi modellere de logit model denir. Logit modelde dikkat edilmesi gereken bazı özellikler vardır. Bunlar;

- P , 0 ile 1 arasında değerler alabilirken, L ise $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değerler alabilmektedir. Yani olasılıklarda 0 ve 1 sınırları söz konusu olduğu halde logitlerde böyle bir sınırlamadan söz edilememektedir.

⁶⁶ Griffiths vd., 1993: 751.

⁶⁷ Cramer, 2003: 13.

⁶⁸ Long, 1997: 50.

- L , X 'e göre doğrusal olduğu halde olasılıkların kendileri için aynı durum geçerli değildir.
- Bağımsız değişkenlerin değerlerinin artması; logit L pozitif olduğunda bağımlı değişkenin 1 olmasının odds oranını yükseltirken, L negatif olduğunda ise bağımlı değişkenin 1 olmasının odds oranını azaltmaktadır.
- Ancak olayın gerçekleşme olasılığının odds oranını değil de, bizzat olayın kendisinin gerçekleşme olasılığını bulmak istersek doğrudan eşitlik (2.1)'den yararlanabiliriz.

Logit model tek başına, bağımlı değişkenin kategorik verilerden oluştuğu modellerde kullanılmaktadır. Ev sahibi olma durumunun gelir ile ilişkisini açıklayan tek bağımsız değişkenli ve bağımlı değişkenin iki kategorisinin olduğu bir model, logit modele örnek olarak gösterilebilir⁶⁹. Ancak bir de bağımlı değişkenin ikiden fazla kategoriye sahip olduğu modeller vardır ki buna, vatandaşın toplu taşıma olarak metro mu, otobüs mü yoksa özel araç mı kullandığını araştıran bir model, örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi araştırmalarda ise “Multinomial Logit Model” devreye girmektedir. Tezin bundan sonraki başlıklarında, araştırma konusuna daha uygun olan multinomial logit modelden bahsedilecektir.

2.1. Multinomial Logit Model

Multinomial logit modeller (MNL), bağımlı değişkenin ikiden fazla ve sırasız kategorilere sahip olduğu durumlarda, bağımlı değişkenin kategorileri arasındaki tüm olası karşılaştırmaların eş zamanlı olarak, iki sonuçlu logit modeller gibi tahmin edildiği modellerdir. Aslında, iki sonuçlu logit modellerin tahminleri, multinomial logit modelin parametrelerinin tutarlı tahminlerini sağladığından multinomial logit model iki sonuçlu logit modellerin genişletilmiş durumu olarak düşünülebilir. Buna rağmen karşılaştırma sayısı arttıkça genişletme işleminin yapılması da güçleşmektedir. Örnek vermek gerekirse, üç kategoriye ve tek bağımsız değişkene sahip bir multinomial logit modelde bağımlı değişkenin alabileceği değerler 0,1 ve 2 olsun. Bu model, her bir sonucun birbiriyle karşılaştırıldığı “0-1, 0-2, 1-2” şeklindeki 3 farklı ikili logit modele denk olmaktadır. Dolayısıyla bağımlı değişkenin alabileceği kategori sayısının artması ikili logit model sayısını arttırmaktadır. Bağımlı değişkenin kategorisi dörde yükseldiğinde, karşılaştırılan ikili logit model sayısı “0-1, 0-2, 0-3, 1-2, 1-3, 2-3” olacak şekilde 6'ya yükselmektedir⁷⁰. Bağımlı değişkenin üç kategoriye sahip olduğu ilk örnekte, 0 kategorisi temel sınıf olarak alınırsa ikili logit modellerin tahmini,

⁶⁹ Gujarati ve Porter, 2009: 555.

⁷⁰ Long, 1997: 149.

$$\ln \left[\frac{\Pr(y=1|x)}{\Pr(y=0|x)} \right] = \beta_1 + \beta_{12}x \quad (2.5)$$

$$\ln \left[\frac{\Pr(y=2|x)}{\Pr(y=0|x)} \right] = \beta_2 + \beta_{21}x$$

şeklinde yazılabilir⁷¹.

Multinomial logit modelin genel gösteriminde ise bağımlı değişkenin J tane kategoriden oluştuğu varsayılarak, temel alınan sınıf J . kategori olarak gösterilmektedir. Yukarıdaki örneğimizde de olduğu gibi, temel sınıf alınan J . kategori diğer kategorilerle ikişerli olarak tek tek karşılaştırılırken, i . gözlem için tüm modellerden elde ettiğimiz olasılıklar toplamının 1'e eşit olması gerekir. Bu nedenle genellikle temel sınıf olarak alınan J . kategori için bir model oluşturulmadığından $J-1$ tane model tahmini yapılır ve sabit terimi de içeren K adet bağımsız değişken olduğu varsayıldığında, tahmin edilen parametre sayısı toplamı $K(J-1)$ olur⁷². Böylece MNLM,

$$\ln \left[\frac{\Pr(y_i = j|x_i)}{\Pr(y_i = J|x_i)} \right] = \sum_{k=1}^K \beta_{jk} x_{ik} = Z_{ij}, \quad j \neq J = 1, 2, \dots, J-1 \quad (2.6)$$

şeklinde tanımlanmaktadır.

Bağımlı değişkenin ikiden fazla kategoriye sahip olduğu MNLM'nin (2.6)'da verilen eşitliğinin oluşturulabilmesi için öncelikle bağımlı değişken y için olasılık modelinin oluşturulması gerekmektedir. Bağımlı değişken y için olasılık modeli şu şekilde oluşturulabilir:

- $\Pr(y_i = j|x_i)$, $\mathbf{x}\beta_j$ doğrusal kombinasyonunun bir fonksiyonu olduğundan; $\beta_j = (\beta_{j0} \dots \beta_{jk})$ vektörü, β_{j0} sabit terimini ve j kategorisi üzerindeki x_k 'nin etkileri için β_{jk} katsayılarını içermektedir. Yani β_j parametre vektörü her kategori için farklı değerler almaktadır.

- Olasılıkların pozitif olmasını sağlamak için, $\mathbf{x}\beta_j$ 'nin üsseli $[e^{\mathbf{x}\beta_j}]$ alınır.

Sonuçlar pozitif olmasına karşın $\sum_{j=1}^J e^{x_i \beta_j}$ toplamı 1'e eşit olmamaktadır.

⁷¹ Long, 1997: 151.

⁷² Liao, 1994: 48.

• Olasılıklar toplamını 1'e eşitlemek için $\left[e^{x_i\beta_j} \right]$, $\sum_{j=1}^J e^{x_i\beta_j}$ toplamına bölünmektedir.

$$\Pr(y_i = j|x_i) = \frac{e^{x_i\beta_j}}{\sum_{j=1}^J e^{x_i\beta_j}} \quad (2.7)$$

Bağımlı değişkenin temel kategorisi olan J. kategoriye ait bir model oluşturulmadığından, parametre tahminleri 0'a eşit olmaktadır. Yani $e^{x_i\beta_j} = e^0 = 1$ olacağından, eşitlik (2.7) aşağıdaki gibi de gösterilebilmektedir⁷³;

$$\Pr(y_i = j|x_i) = \frac{e^{x_i\beta_j}}{1 + \sum_{j=1}^{J-1} e^{x_i\beta_j}} \quad (2.8)$$

2.2. MNLM 'de Yorumlama

Basit bir multinominal logit modelde dahi birçok parametre varken, 3 kategorili ve 5 bağımsız değişkenli bir modelde 12 parametre bulunmaktadır. Bu sayı, model 5 kategoriliye yükseldiğinde 24, 7 kategoriliye yükseldiğinde ise 36'ya kadar çıkabilmektedir⁷⁴. Bu başlık altında, MNLM'nin ikili karşılaştırmaları için bazı yorumlama yöntemlerine değinilecektir.

2.2.1. Kısmi Değişim

Multinomial logit model, doğrusal olmayan bir model olduğundan bağımsız değişkenlerin, olasılıklar üzerindeki etkileri sabit değildir. Bu nedenle, bağımsız değişkenlerdeki herhangi bir değişimin, olasılıklarda nasıl bir değişmeye neden olduğu bulunmak istendiğinde kısmi değişimin (marjinal etki) hesaplanması gerekmektedir⁷⁵. Bu hesaplama, eşitlik (2.7)'nin x_k 'ya göre türevi alınarak mümkün olmaktadır:

$$\frac{\partial \Pr(y = j|x_i)}{\partial x_k} = \Pr(y = j|x_i) \left[\beta_{jk} - \sum_{j=1}^J \beta_{jk} \Pr(y = j|x_i) \right] \quad (2.9)$$

Diğer bütün değişkenlerin sabit olduğu varsayımı altında kısmi değişim, $\Pr(y = j|x)$ olasılığının x_k 'ya ilişkin eğrisinin eğimidir. Kısmi değişimin değeri tamamıyla bağımsız değişkenlerin değerleriyle ve tüm kategoriler için katsayılarla bağlantılıdır. Kısmi değişim hesaplanırken; genellikle değişkenler ortalamalarında, kukla değişkenler ise ya 0 ya da 1 değerinde sabit tutulmaktadır.

⁷³ Long, 1997: 152.

⁷⁴ Long, 1997: 164.

⁷⁵ Selim, 2009: 26-27.

Eşitlik (2.9), tüm β_{jk} 'ları birleştirdiğinden, x_k 'nın j üzerindeki kısmi değişiminin, x_k 'ya denk gelen β_{jk} katsayısıyla aynı işarete sahip olması gerekmemektedir. x_k değişirken kısminin işareti de değişebilmektedir. Kısmi değişim, MNLM için çok sık kullanılmamaktadır⁷⁶.

2.2.2. Kesikli Değişim

Olasılıkta kesikli değişim, sürekli ve kukla bağımsız değişkenlerde kullanılabilen etkili bir yorumlama metodudur. Tahmini olasılıktaki değişim; x_k , x_S (başlangıç değeri)'den x_E (son değer)'ye değişirken:

$$\frac{\Delta \Pr(y = j|x)}{\Delta x_k} = \Pr(y = j|x, x_k = x_E) - \Pr(y = j|x, x_k = x_S) \quad (2.10)$$

olur. Burada $\Pr(y = j|x, x_k)$; x 'in x_k değerini aldığındaki $y = j$ olasılığını ifade etmektedir ve kesikli değişim şu şekilde yorumlanmaktadır:

- Diğer tüm değişkenlerin sabit olduğu varsayımı altında; x_k değişkeninde x_S 'den x_E 'ye bir değişim olduğunda, bağımlı değişken j 'nin tahmini olasılığı $\frac{\Delta \Pr(y = j|x)}{\Delta x_k}$

kadar değişir. Olasılıktaki değişimin miktarı, modelin doğrusal olmaması sebebiyle şunlara bağlıdır:

1. x_k 'daki değişimin miktarı.
2. x_k 'nın başlangıç değeri
3. Diğer bütün değişkenlerin değerleri.

Genellikle, kukla değişkenler 0 ya da 1 değerlerinde sabit tutulurken diğer değişkenlerde ortalamalarında sabit tutulmaktadır. Kesikli değişimin miktarı ve yönünde ise, bağımsız değişkenlerin sabit tutulduğu değerler belirleyici olmaktadır. Modeldeki bir değişkenin tahmini olasılığa etkisi, o değişkeni başlangıç değerinden son değerine değiştirerek ölçülebilmektedir.

Kesikli değişimin nasıl hesaplanacağına (1 standart sapmalık, 1 birimlik değişim gibi) karar verdikten sonra, her bir kategori için bir tane olmak üzere J tane değişim değeri elde edilecektir. Elde edilen bu değişimler "ortalama mutlak kesikli değişim" hesaplanarak özetlenebilmektedir:

⁷⁶ Long, 1997: 165.

$$\bar{\Delta} = \frac{1}{J} \sum_{j=1}^J \left| \frac{\Delta \Pr(y = j|x)}{\Delta x_k} \right| \quad (2.11)$$

ve değişimlerin toplamının sonucunun “0” olmaması için mutlak değer toplama işleminden önce alınmaktadır⁷⁷.

2.2.3. Odds Oranı

MNLM’ de etkilerin büyüklüklerini belirlemek için olasılıktaki değişimi hesaplamak oldukça kullanışlı bir yol olmasına rağmen, iki yönden kısıtlanmaktadır. Bunlardan ilki; kesikli değişimin, bağımsız değişkenlerin değerlerinin yalnızca belirli bir bölümünü gösteriyor olmasıdır. Bu değişim, bağımsız değişkenlerin farklı seviyelerindeki değişimlerde farklı olacaktır. İkincisi ise; kesikli değişim ölçümlerinin, bağımlı değişkenlerin kategorileri arasındaki dinamikleri göstermemesidir. Örnek olarak; bağımlı değişken kategorilerinin “mavi yakalı bir işin”, “zanaat işinin” veya “beyaz yakalı bir işin” seçimi olduğu, bağımsız değişkeninde “eğitim seviyesi” olduğu bir model ele alınsın. Eğitim seviyesindeki düşüş, mavi yakalı bir işte veya zanaat işinde çalışma olasılığını arttırır. Ancak “*Eğitim değişkeni, kişinin mavi yakalı bir işe nispeten beyaz yakalı bir işi seçmesinin farkını nasıl etkiler?*” sorusuna cevap verebilmek için odds oranına başvurmak gerekecektir⁷⁸.

Bağımlı değişkenin çok kategorili olduğu MNLM’de tüm modellerin olasılıklar toplamının “1” olması gerekmektedir. Bu durum, β_k ’nın işaretinin, x_k ’nın olasılık üzerindeki etkisi hakkında bir ipucu vermemesine neden olmaktadır. Başka bir deyişle β_k ’nın işareti negatif olsa dahi olasılık toplamını 1 yapabilmek adına olasılık artma eğilimi gösterebilmektedir. Aksi durum söz konusu olduğunda yani β_k ’nın işareti pozitif olduğunda da bağımsız değişkenlerle birlikte olasılığın artacağı anlamına gelmemektedir. Bu nedenlerden dolayı, olasılığın kendisinden ziyade kategoriler arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak odds’lar üzerinden yorum yapılabilmektedir. Odds oranı,

$$\frac{\Pr(y = j|x)}{\Pr(y = J|x)} = e^{\sum(\beta_{jk} - \beta_{Jk})x_k} \quad ; \quad k = 1, 2, \dots, K \quad (2.12)$$

şeklinde hesaplanmaktadır⁷⁹.

⁷⁷ Long, 1997: 166.

⁷⁸ Long, 1997: 168.

⁷⁹ Akkuş ve Özkoç, 2016: 115.

2.3. Multinomial Logit Modelde IIA Varsayımı ve Testi

MNLM, birçok nitel tercih konusunu kategorize ederek hesaplamaya uygun bir şekilde ele almaktadır. Bunun yanında olasılık fonksiyonu genellikle konkav olup, hesaplamayı da kolaylaştırmaktadır. Hesaplama kolaylığı ve çokça bilgisayar programı olması sebebiyle MNLM 'nin pek çok alanda uygulaması olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak bununla birlikte MNLM 'nin önemli bir dezavantajının “İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlık Özelliği (IIA, Independence of Irrelevant Alternatives)” olduğu bilinmektedir. Bu özellik, seçim kümesindeki herhangi iki kategoriye seçme olasılığının birbirine olan oranı üzerinde üçüncü bir kategorinin varlığından etkilenmediğini savunmaktadır⁸⁰. Bu durum genellikle mantıksız sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin; iki şehir arasında ulaşım sağlamak için tercih edilen araçların 3 kategoriden oluştuğunu varsayalım. Bunlar; yavaş ama ucuz olan otobüs, hızlı ama pahalı olan uçak ve otobüsten biraz daha hızlı olup uçaktan çok daha ucuz olan tren olsun. Demiryolu hattında, trenin çok daha hızlı gitmesini sağlayacak ancak biletlerin de önemli ölçüde pahalılaşmasına neden olacak bir iyileştirme yapıldığı düşünülün. Bunun sonucunda mantıksal olarak; daha önceki durumda uçağı tercih edenlerin birçoğunun yeni durumda treni tercih etmesini ve önceki durumda otobüsü tercih edenlerinse çok azının trene yönelmesini bekleyebiliriz. Ancak IIA varsayımı; trenin özelliklerindeki değişmelerin, uçağı tercih etme olasılığının otobüsü tercih etme olasılığına oranını değiştirmeyeceğini savunmaktadır⁸¹.

Uygulamada birbirlerine ikame olabilen kategorilerin olduğu durumlarda sorun yaratmakta olan IIA varsayımı için klasik bir örnek de McFadden tarafından ele alınmıştır. Örnek; kırmızı otobüs, mavi otobüs, araba ve tren olmak üzere 4 kategoriden oluşmaktadır. Tercihle bulunacak olan kişinin, ulaşım araçlarından birini bir diğerine alternatif olarak görmediği durumda varsayım sağlanmaktayken, aksi durum söz konusu olduğunda varsayım sağlanmamakta ve bu durum modelin çözümünde sorun doğurmaktadır. Örneği açmak gerekirse; her bir kategorinin seçilmesi olasılığının birbirine eşit olduğu durumda olasılıkları 0.25 odds oranları ise 1 olmaktadır. Ancak kırmızı ve mavi otobüslerin birbirine ikame otobüsler olduğu, ayrıca mavi otobüsün güzergâhındaki yol çalışması nedeniyle seferlerinin iptali varsayımı altında tüm otobüs yolcuları kırmızı otobüseye yönelmekte ve kırmızı otobüsün seçilmesi olasılığı 0.50'ye yükselmektedir. Böylece “kırmızı otobüs” ile diğer kategorilerin odds oranları da 2'ye yükselmektedir. Buna karşın, IIA özelliği, 3 kategorinin de birbirine eşit olduğu yani olasılıklarının 0.333 olduğu gerçekçi olmayan dağılımı tahmin etmektedir⁸².

⁸⁰ Hausman ve McFadden, 1984: 1219.

⁸¹ Davidson ve MacKinnon, 2004: 470.

⁸² Akkuş ve Özkoç, 2016: 99-100.

IIA varsayımının geçerliliğini ölçmek için Hausman ve McFadden (1984), modeldeki kategorilerden iki ya da daha fazlasının birleştirilmesini ya da alternatiflerin modelden çıkarılmasını sağlayacak bir test geliştirmişlerdir. Testte öncelikle tüm kategorilerin olduğu model için parametre tahminleri yapılmakta, ardından bir ya da daha fazla bağımlı değişken kategorisi modelden çıkarılarak aynı bağımsız değişken parametreleri için tahmin yapılmaktadır. Elde edilen sınırlandırılmış ve sınırlandırılmamış parametre tahminlerinin karşılaştırıldığı testte, parametreler arasında anlamlı bir farklılık yoksa IIA varsayımı sağlanmış olmaktadır.

$$H_0 : \beta_f = \beta_s \quad (\text{IIA varsayımı sağlanmaktadır})$$

$$H_1 : \beta_f \neq \beta_s \quad (\text{IIA varsayımı sağlanmamaktadır})$$

Hipotezinde f sınırlandırılmamış modeli, s ise sınırlandırılmış modeli nitelemektedir. Bu hipotezin test edildiği;

$$\chi^2 = (\hat{\beta}_s - \hat{\beta}_f)' [\hat{V}_s - \hat{V}_f]^{-1} (\hat{\beta}_s - \hat{\beta}_f) \quad (2.13)$$

Ki-kare test istatistiğinde ise $\hat{V}_s$ ve $\hat{V}_f$, asimptotik kovaryans matrislerinin ilgili tahminlerini sembolize etmektedir ve istatistiğin K serbestlik derecesi her iki modelin toplam parametreleri arasındaki farka eşit olmaktadır⁸³.

2.4. Multinomial Logit Modelin Tahmin Yöntemi

MNLM parametreleri maksimum olabilirlik yöntemi (MLE) ile tahmin edilmektedir. En çok kullanılan nokta tahmin yöntemlerinden biri olan maksimum olabilirlik yöntemi, belli örneklem değerlerinin gerçekleşme olasılığını en yüksek yapan yığın parametrelerini bulmaya çalışmaktadır. Gözlemlerin birbirinden bağımsız olması özelliğinden hareketle eşitlik (2.7)'deki $\Pr(y_i = j|x_i)$, i . gözlem için y 'nin gözlemlenme olasılığını göstermek üzere olabilirlik fonksiyonu eşitlik (2.14)'deki gibi yazılmaktadır.

$$L(\beta_2, \dots, \beta_j | y, x) = \prod_{i=1}^N p_i \quad (2.14)$$

β 'lar, p_i için verilen eşitlik (2.7)'nin sağ tarafında yerine konulmasıyla olabilirlik fonksiyonuna dahil edilmektedir.

$$L(\beta_2, \dots, \beta_j | y, x) = \prod_{j=1}^J \prod_{y_i=j} \frac{e^{x_i \beta_j}}{\sum_{j=1}^J e^{x_i \beta_j}} \quad (2.15)$$

⁸³ Greene, 2003: 724.

(2.15)'deki eşitliğin doğal logaritması alınarak $\ln L$ eşitliğinin maksimize edilmesiyle β parametreleri tahmin edilmektedir. $\ln L$ 'nin maksimizasyonu Fisher skorlama veya Newton-Raphson yöntemlerinden biri kullanılarak yapılabilir. Elde edilen tahminler tutarlı, asimtotik olarak normal ve etkindir⁸⁴.

---

⁸⁴ Long, 1997, 156-157.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

Bu bölümde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008 ve 2014 yılları için yapmış olduğu Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması veri setlerinden yararlanılarak ayrı ayrı analiz sonuçları elde edilecektir.

Veri setleri büyüklüğü 2008 yılı için 5987 iken, 2014 yılı içinse 3187'dir. Bağımlı değişken "*Şiddet Türleri*"dir ve 3 kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; hiç şiddet görmemiş olanları kapsayan "*Hiçbiri*", fiziksel şiddet görenleri kapsayan "*Fiziksel*" ve son olarak da hem fiziksel hem de cinsel şiddet gören kadınları kapsayan "*Hem Fiziksel Hem Cinsel*"dir. Modelde bağımsız değişken olarak ise "*Yaş Grubu*", "*Nüfus Grubu*", "*Kadının Eğitim Düzeyi*", "*Eşinin Eğitim Düzeyi*" "*Eşinin Alkol Kullanması*", "*Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi*", "*Kadının İş Sahibi Olması*", "*Bölgeler*" olmak üzere 8 farklı değişken kullanılmıştır. Bu bağımsız değişkenlerden "*Yaş Grubu*", kendi içerisinde "*15-25*" "*26-40*" "*41-59*" olmak üzere 3 kategoriye ayrılırken, "*Bölgeler*" değişkeni ise sırasıyla "*Marmara*" "*Ege*" "*İç Anadolu*" "*Akdeniz*" "*Karadeniz*" "*Doğu Anadolu*" "*Güneydoğu Anadolu*" olmak üzere 7 kategoriye ayrılmaktadır. Şüphesiz ki kadına yönelik aile içi şiddeti etkileyen faktörler, bu değişkenlerle kısıtlı olmamakla birlikte eşler arasındaki yaş farkından gelir durumuna kadar birçok faktör de mevcuttur. Ancak çalışma Türkiye İstatistik Kurumunun anket verilerine dayandığından ve kadınların birçoğunun bazı soruları yanıtızsız bırakmasından kaynaklı eksik gözlemler oluşmuş ve değişken sayısı sözü edilen 8 değişkene kadar indirilmiştir.

Analizler için Stata13 programından faydalanılmıştır. Çalışmanın amacı; 2008 ve 2014 yılları için yapılan ekonometrik analizler sonucunda, kadına yönelik aile içi şiddet konusunda etkili olan faktörlerin belirlenip yorumlanması, aynı zamanda da yine her iki veri yılının analiz sonuçlarının karşılaştırılmasıdır. Karşılaştırmanın tutarlılığı açısından iki modelde de tümüyle aynı değişkenlerden yararlanılmıştır.

3.1. 2008 Yılı Analiz Sonuçları

2008 yılı için 15-59 yaşları arasındaki 5987 kadının anket sorularına vermiş olduğu yanıtlarla elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

3.1.1. Tanımlayıcı İstatistikler

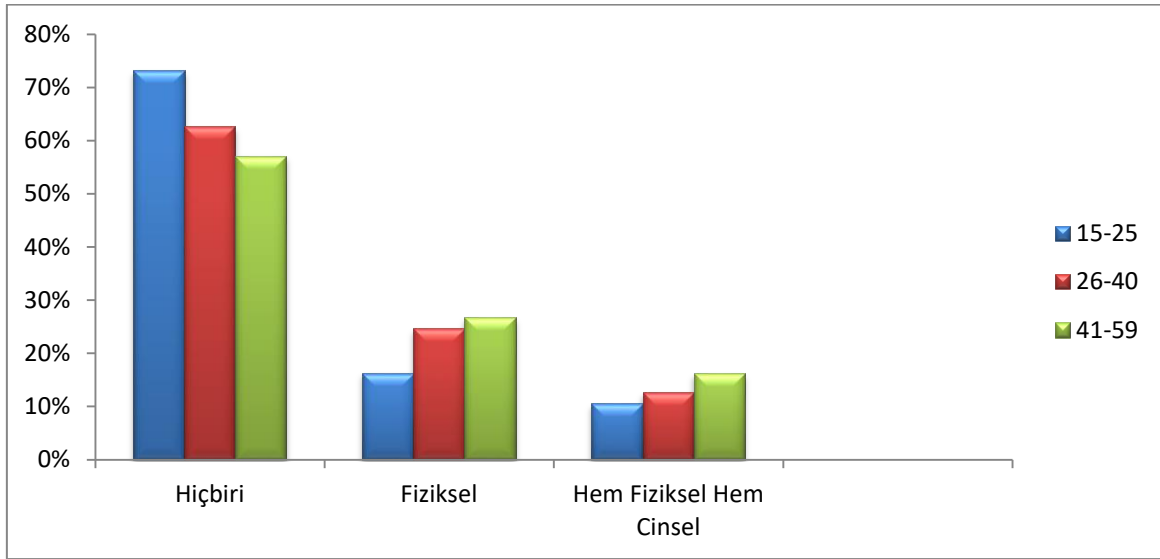
Tablo 3.1’de şiddet türlerinin araştırma alanına girmiş olan yaş grupları üzerindeki dağılımları ve oranları verilmiştir.

Tablo 3.1 2008 Yılı İçin Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı

	Yaş Grubu	Şiddet Türleri							
		Hiçbiri		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
	15 - 25	985	%73,1	220	%16,3	142	%10,6	1347	%22,5
	26 - 40	1803	%62,6	713	%24,7	365	%12,7	2881	%48,1
	41 - 59	1005	%57,1	470	%26,7	284	%16,2	1759	%29,4
	Toplam	3793	%63,4	1403	%23,4	791	%13,2	5987	

Tablo 3.1, 2008 yılında kadınların %63,4’ünün hayatının herhangi bir evresinde şiddet görmemiş olduğunu göstermektedir. Bunun yanında %23,4 oranında kadının fiziksel şiddete maruz kaldığını, %29,4 oranında kadının ise hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kaldığını söyleyebiliriz. 1347 kadının oluşturduğu 15-25 yaş grubunun %73,1’i hiç şiddet görmezken, %16,3’ü fiziksel şiddet, %10,6’sı ise hem fiziksel hem de cinsel şiddet görmektedir. Yine 26-40 yaş grubunu 2881 kadın oluşturmaktadır ve bunların %62,6’sı hiç şiddete maruz kalmamaktadır. Ancak bu yaş grubundaki %24,7 oranında kadın fiziksel şiddet, %12,7 oranında kadın ise hem fiziksel hem cinsel şiddet görmektedir. Son olarak 1759 kadından oluşan 41-59 yaş grubunda ise %57,1 oranında kadının hiç şiddet görmediği ve bu oranın diğer yaş gruplarındaki orana göre daha az olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, kadınların %26,7’si fiziksel, %16,2’si ise hem fiziksel hem cinsel şiddeti hayatının bir evresinde yaşamıştır.

Şekil 3.1’de, şiddet türlerinin yaş gruplarına göre dağılımının gösterildiği bir grafik yer almaktadır.

Şekil 3.1 2008 Yılı İçin Şiddet Türlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 3.1’de görüldüğü üzere, hiç şiddet görmeyen kadınların oranı 15-25 yaş aralığında yüksekken, bu oran 26-40 ve 41-59 yaş gruplarında giderek azalmaktadır. Bu durum, yaş ilerledikçe insanların şiddet eğiliminin arttığı yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Fiziksel şiddet ve hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlarda ise yaş grubu büyüdükçe şiddet görme olasılıkları artmaktadır. Bu durum ise yaş ilerledikçe artan şiddet eğilimi düşüncesini destekler niteliktedir.

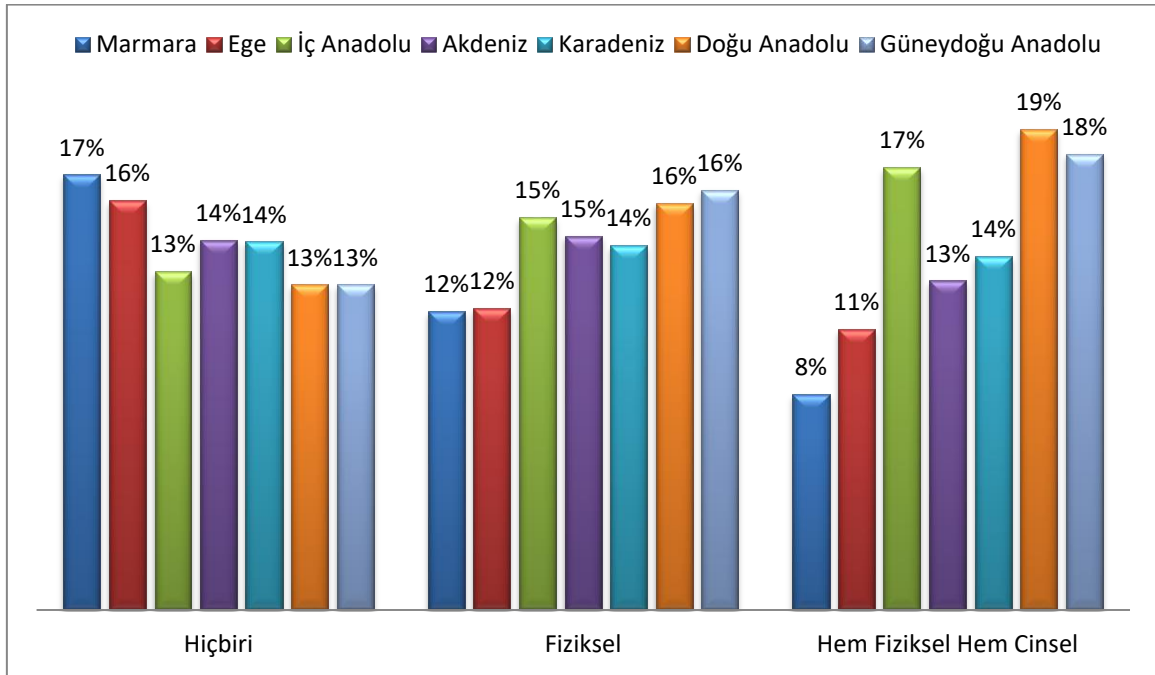
Aşağıda Tablo 3.2’de ise yine şiddet türlerinin bölgeler üzerindeki dağılımları sayısal ve oransal olarak verilmiştir.

Tablo 3.2 2008 Yılı İçin Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı

		Şiddet Türleri				
		Hem Fiziksel Hem			Toplam	
		Hiçbiri	Fiziksel	Cinsel		
Bölgeler	Marmara	N	1061	284	116	1461
		%	%72,6	%19,4	%8,0	%24,4
	Ege	N	357	100	53	510
		%	%70,0	%19,6	%10,4	%8,5
	İç Anadolu	N	677	297	192	1166
		%	%58,1	%25,5	%16,4	%19,5
	Akdeniz	N	361	138	69	568
		%	%63,5	%24,3	%12,2	%9,5
	Karadeniz	N	537	201	111	849
		%	%63,2	%23,7	%13,1	%14,2
	Doğu Anadolu	N	518	245	165	928
		%	%55,8	%26,4	%17,8	%15,5
	Güneydoğu Anadolu	N	282	138	85	505
		%	%55,8	%27,3	%16,9	%8,4
Toplam		N	3793	1403	791	5987
		%	%63,4	%23,4	%13,2	%100

Tablo 3.2’ye göre Marmara Bölgesi araştırmanın %24,4 ile en büyük alanını oluşturmaktadır. Ardından %19,5 ile İç Anadolu Bölgesi, %15,5 ile Doğu Anadolu Bölgesi, %14,2 ile Karadeniz Bölgesi ve sırasıyla Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri gelmektedir. Marmara ve Ege’de %70 ve üzerinde bir orandaki kadın hiç şiddet görmemektedir. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ise hiç şiddet görmeyen kadın oranının birbirine eşit ve en az olduğu bölgelerdir. Bölgeleri, fiziksel şiddet gören kadın oranı açısından büyükten küçüğe doğru sırasıyla Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu, Akdeniz, Karadeniz, Ege ve Marmara olarak sıralayabiliriz. Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınların oranı yine en az Marmara Bölgesi’ndeyken, en çok Doğu Anadolu Bölgesindedir.

Şekil 3.2’de, her bölgenin üç farklı şiddet kategorisi içinde ayrı ayrı paylarını gösteren bir grafik yer almaktadır.

Şekil 3.2 2008 Yılı İçin Bölgelerin Şiddet Kategorileri İçindeki Payları

Şekil 3.2’deki grafiğe bakarak, Marmara bölgesinin hiç şiddet görmemiş kadınlar içinde en büyük, fiziksel şiddet görenler içerisinde Ege Bölgesiyle birlikte en küçük, hem fiziksel hem cinsel şiddet görenler içerisinde ise %8 gibi çok düşük bir paya sahip olduğu söylenebilmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi ise fiziksel şiddet ve hem fiziksel hem cinsel şiddet kategorilerinde en büyük paya sahip görünmektedir. Bunun yanı sıra İç Anadolu Bölgesi fiziksel şiddet gören kadınların içinde en büyük ikinci, hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınların içinde ise en büyük üçüncü paya sahiptir. Özetle Şekil 3.2’ye göre, Ege ve Marmara’daki kadınların, diğer bölgelerde yaşayan kadınlara oranla daha az şiddete maruz kaldığı söylenebilir.

3.1.2. 2008 Yılı Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Bağımlı değişkenin 3 farklı kategoriden oluştuğu modelde, ikili karşılaştırmalar halinde multinominal logit analizi yapılarak 2 ayrı model ortaya koyulmuştur. Hiç şiddet görmemiş kadınlar temel kategori alınarak, ilk modelde fiziksel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınlar karşılaştırılırken, ikinci modelde ise hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada gören kadınlar ile yine hiç şiddet görmemiş kadınlar karşılaştırılmıştır. 2. Bölümde de bahsedildiği üzere multinominal logit model analizinin, geçerliliğini sağlayabilmesi için IIA (İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı) Varsayımını sağlaması gerekmektedir. Tablo 3.3’te yer alan Hausman Testi sonuçları, bu varsayımın sağlanıp sağlanmadığıyla ilgili gerekli

istatistiksel bilgileri içermektedir. Elde edilen Hausman Testi sonuçları, IIA Varsayımının sağlandığını yani alternatiflerin birbirinden bağımsız olduğunu dolayısıyla da veri setinin multinominal logit model için uygun olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.3 2008 Yılı Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Kategoriler	Fiziksel			Hem Fiziksel Hem Cinsel		
		β	P	Exp(β)	β	P	Exp(β)
Sabit		-1,926	0,000	0,145	-2,960	0,000	0,051
Yaş¹	26-40	0,512	0,000	1,669	0,297	0,009	1,346
	41-59	0,688	0,000	1,990	0,689	0,000	1,992
Nüfus Grubu²	Kent	0,092	0,285	1,097	0,087	0,422	1,091
Kadın Eğitim Düzeyi³	Lise ve üstü	-0,611	0,000	0,542	-0,772	0,000	0,461
Kadının İş Sahibi Olması⁴	Çalışıyor	-0,149	0,322	0,860	0,009	0,960	1,009
Eşinin Eğitim Düzeyi⁵	Lise ve üstü	-0,395	0,000	0,673	-0,538	0,000	0,583
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi⁶	Şiddet görmüş	0,876	0,000	2,401	1,456	0,000	4,290
Eşinin Alkol Kullanması⁷	Kullanıyor	0,503	0,000	1,654	0,691	0,000	1,997
Bölgeler⁸	Ege	0,044	0,742	1,045	0,291	0,114	1,338
	İç Anadolu	0,597	0,000	1,817	1,077	0,000	2,936
	Akdeniz	0,428	0,001	1,534	0,615	0,000	1,850
	Karadeniz	0,388	0,000	1,474	0,680	0,000	1,974
	Doğu Anadolu	0,769	0,000	2,158	1,337	0,000	3,808
	Güneydoğu Anadolu	0,765	0,000	2,151	1,264	0,000	3,542
Hausman testi		$\chi^2(15)$	1,34				
		$Prob > \chi^2$	1,000				
		<i>Log likelihood</i>	- 4920,9937				
		<i>Pseudo R²</i>	0,0833				
		<i>Örnek hacmi</i>	5987				

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴Çalışmıyor; ⁵İlköğretim; ⁶Görmemiş; ⁷Kullanmıyor; ⁸Marmara

İlk olarak fiziksel şiddet gören kadınlar ile şiddet görmeyen kadınları karşılaştıran birinci model incelendiğinde, çalışan kadın ile iş sahibi olmayan kadın arasında ve kırdaki

yaşayan nüfus ile kentte yaşayan nüfus arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra; lise ve üzeri eğitime sahip olan kadınlar, ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan kadınlardan daha az şiddete maruz kalırken, aynı durum eşi lise ve üzeri eğitime sahip olan kadınlar ile eşi ilköğretim seviyesinde eğitime sahip kadınlar için de geçerlidir. Dolayısıyla, bu sonuçlar ile eğitimin şiddeti azalttığı yorumunu yapmak mümkün olmaktadır. Yaş grubu 26-40 ile 41-59 olan kadınlar, temel kategori olan 15-25 yaş aralığındaki kadınlara göre neredeyse 2 kat daha fazla şiddete maruz kalmaktadır. Aynı şekilde eşi alkol kullanan kadınlar da, beklenildiği üzere eşi alkol kullanmayan kadınlardan daha fazla şiddet görmektedir. Eşi geçmişte şiddet gören kadınların, görmeyen kadınlara göre neredeyse 2,5 kat daha fazla şiddet görüyor olması da modelin çarpıcı sonuçlarından biridir. Son olarak bölgelere bakıldığında, temel kategori olarak alınan Marmara Bölgesine kıyasla; kadınların İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde daha fazla, Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu'da ise 2 kat daha fazla şiddete maruz kaldığı görülmekle birlikte, Ege bölgesi için anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınların karşılaştırıldığı ikinci modelde ise, ilk model ile paralel bir şekilde kadının iş sahibi olması değişkeni ile kır-kent değişkeninin anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. 26-40 yaş grubundaki kadınlar 15-25 yaş grubundakilere kıyasla bir buçuk katına yakın oranda daha fazla şiddete uğrarken, bu oran 41-59 yaş grubu için 2 katına kadar çıkmaktadır. Her iki modelde de aynı sonuçların çıkması, yaş ilerledikçe insanların şiddet eğiliminin arttığını göstermiştir. Eşinin ya da kadının kendi eğitim düzeyinin lise ve üzeri olması, eğitim düzeylerinin ilköğretim olması durumuna göre şiddeti yarı yarıya azaltmaktadır. Bu da eğitimin önemine dikkat çekmektedir. Eşi alkol kullanan bir kadının, eşi alkol kullanmayan bir kadına göre hem fiziksel hem de cinsel şiddet görme oranı 2 kat fazlayken; eşi geçmişte şiddet gören kadının, eşi geçmişte şiddet görmeyen kadına göre şiddet görme oranı 4 kat daha fazladır. Her iki modelin analiz sonuçları da ele alındığında görülmektedir ki, şiddet yalnızca kadınların hayatlarını etkilemekle kalmayıp, çocuk yaştaki erkeklerin de ileride nasıl birer birey olacaklarını belirleyen faktörler arasında yer almaktadır. Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınların karşılaştırıldığı ikinci modelde son olarak bölgelere göz atıldığında, yine Ege Bölgesinin, temel kategori olan Marmara Bölgesi ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığı dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra kadınlar, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yaklaşık 2 kat daha fazla, İç Anadolu Bölgesinde 3 kat daha fazla, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde ise yaklaşık 4 kat daha fazla şiddet ile yüz yüze kalmaktadır.

3.1.3. Marjinal Etkiler ve Yorumlamaları

Tablo 3.4'te bağımlı değişkenin temel kategorisi olan hiç şiddet görmemiş olma durumu için tüm değişkenlerin marjinal etkileri verilmiştir.

Tablo 3.4 2008 Yılında Hiç Şiddet Görmeyen Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	-0,084	0,014	-5,77	0,000
	41-59	-0,136	0,016	-8,07	0,000
Nüfus Grubu ²	Kent	-0,018	0,015	-1,19	0,235
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	0,131	0,015	8,73	0,000
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	0,090	0,013	6,68	0,000
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	-0,118	0,014	-8,06	0,000
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	-0,235	0,013	-17,10	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	0,018	0,025	0,73	0,468
Bölgeler ⁸	Ege	-0,214	0,022	-0,97	0,332
	İç Anadolu	-0,148	0,017	-8,50	0,000
	Akdeniz	-0,092	0,021	-4,22	0,000
	Karadeniz	-0,091	0,019	-4,71	0,000
	Doğu Anadolu	-0,192	0,019	-9,94	0,000
	Güneydoğu Anadolu	-0,186	0,023	-7,97	0,000

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Kadınların yaşı ilerledikçe şiddet görmeme olasılığı azalmaktadır. Bölgeler bazında bakıldığında, Ege Bölgesi haricinde tüm bölgelerde, Marmara Bölgesine göre kadınların şiddet görmüş olma ihtimalleri daha yüksektir. Ege bölgesinde yaşıyor olmasının anlamlı bir farklılık yaratmadığı gözlenmiştir. Kadının kırsalda ya da kentte yaşamasıyla, herhangi bir düzenli işte çalışıp çalışmamasının, kadının hiç şiddet görmeme olasılığı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Bunun yanı sıra hem kadın için hem de eşi için eğitim seviyesinin artması, kadının şiddet görmüş olma ihtimalini azaltan etkenlerdendir. Son olarak da beklenildiği üzere alkol kullanan erkeklerin şiddete daha meyilli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

İkinci kategori olan fiziksel şiddet görme durumu için oluşturulan marjinal etki istatistikleri Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.5 2008 Yılında Fiziksel Şiddet Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	0,072	0,013	5,41	0,000
	41-59	0,087	0,015	5,67	0,000
Nüfus Grubu ²	Kent	0,012	0,013	0,90	0,369
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	-0,075	0,013	-5,61	0,000
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	-0,048	0,012	-3,95	0,000
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	0,060	0,014	4,30	0,000
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	0,094	0,012	7,28	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	-0,025	0,023	-1,08	0,282
	Ege	0,000	0,019	0,01	0,991
Bölgeler ⁸	İç Anadolu	0,064	0,016	3,99	0,000
	Akdeniz	0,052	0,020	2,60	0,009
	Karadeniz	0,043	0,017	2,50	0,012
	Doğu Anadolu	0,082	0,018	4,57	0,000
	Güneydoğu Anadolu	0,086	0,022	3,84	0,000

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Tablo 3.5'ten de, önceki tabloda olduğu gibi; kadının fiziksel şiddet görme ihtimali üzerinde, Ege Bölgesi'nde yaşıyor olmasının, çalışıyor olmasının ve kentte ya da kırsalda yaşıyor olmasının hiçbir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak kadının ve erkeğin eğitim seviyesinin lise ve üzeri olması, ilköğretim olmasına göre fiziksel şiddet görme ihtimalini %7,5 ve % 4,8 oranında azaltmaktadır. Ancak kadınların yaşları ilerledikçe, fiziksel şiddet görme olasılıkları artmakta, ayrıca eşin alkol kullanıyor olması da kadının fiziksel şiddet görme olasılığını arttıran faktörlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Tablo 3.5'in en çarpıcı sonucu, erkeğin geçmişte şiddet görmüş olma durumunun, kadınların fiziksel şiddet görme olasılığını yaklaşık %10 arttırmasıdır.

Tablo 3.6’da ise bağımlı değişkenin son kategorisi olan hem fiziksel hem de cinsel şiddet gören kadınlar için marjinal etkilere yer verilmiştir.

Tablo 3.6 2008 Yılında Hem Fiziksel Hem Cinsel Şiddeti Bir Arada Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	0,012	0,010	1,24	0,214
	41-59	0,049	0,012	3,94	0,000
Nüfus Grubu ²	Kent	0,005	0,011	0,52	0,603
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	-0,055	0,010	-5,34	0,000
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	-0,041	0,009	-4,40	0,000
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	0,057	0,011	5,04	0,000
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	0,141	0,011	12,64	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	0,006	0,020	0,32	0,752
	Ege	0,021	0,014	1,48	0,139
Bölgeler ⁸	İç Anadolu	0,084	0,012	6,71	0,000
	Akdeniz	0,039	0,014	2,70	0,007
	Karadeniz	0,047	0,013	3,63	0,000
	Doğu Anadolu	0,109	0,014	7,45	0,000
	Güneydoğu Anadolu	0,099	0,018	5,51	0,000

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlar incelendiğinde; önceki sonuçlara da paralel olarak, bölgelerden Ege Bölgesi’nin Marmara Bölgesine, kadının çalışıyor olmasının çalışmıyor olmasına, kentte yaşıyor olmasının kırdaki yaşıyor olmasına ve son olarak da 26-40 yaş grubuna dâhil olmasının 15-25 yaş grubuna dâhil olmasına kıyasla şiddet görme açısından anlamlı bir farklılığı olmadığı görülmüştür. Bunun yanında erkek için de kadın için de, eğitim seviyesinin artması yine kadının göreceği hem fiziksel hem cinsel şiddeti azaltmaktadır. Ayrıca kadının 41-59 yaş aralığında olması, 15-25 yaş aralığında olmasına göre şiddeti %4,9 arttırırken, eşinin alkol kullanıyor olması %5,7 arttırmaktadır ve eşinin geçmişte şiddet görmüş olması ise çarpıcı bir şekilde kadının gördüğü şiddeti %14,1 arttırmaktadır.

3.2. 2014 Yılı Analiz Sonuçları

2014 yılı için 15-59 yaşları arasındaki 3187 kadının anket sorularına vermiş olduğu yanıtlarla elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

3.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler

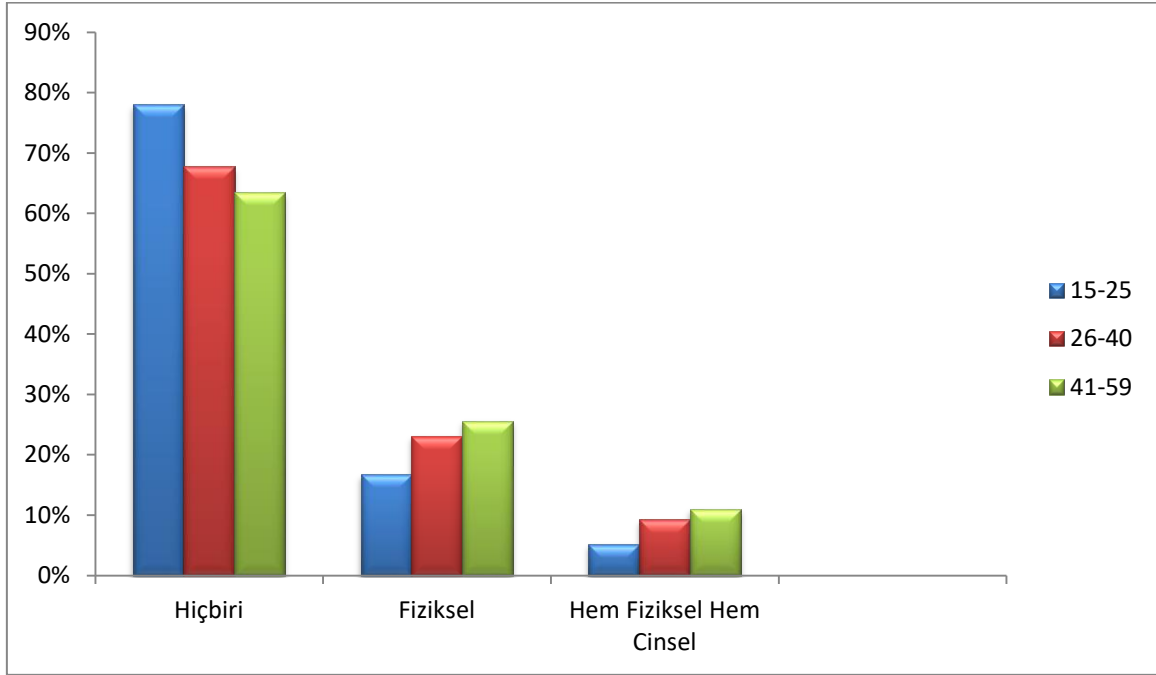
Tablo 3.7’de, şiddet türlerinin yaş grupları içerisindeki sayısal değerleri ve payları çapraz tablo halinde verilmiştir.

Tablo 3.7 2014 Yılı İçin Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı

	Şiddet Türleri								
	Hiçbiri		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Yaş Grubu	15 - 25	432	%78,0	93	%16,8	29	%5,2	554	%17,4
	26 - 40	1025	%67,7	349	%23,1	140	%9,2	1514	%47,5
	41 - 59	710	%63,4	286	%25,6	123	%11,0	1119	%35,1
Toplam		2167	%68	728	%22,8	292	%9,2	3187	

Tablo 3.7’de, 2014 yılı araştırmasına göre kadınların %68’inin hiç şiddet görmediği dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra %22,8 oranında kadının fiziksel şiddete, %9,2 oranında kadının ise hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kaldığı söylenebilmektedir. 554 kadın ile 2014 verilerinin en küçük grubunu oluşturan 15-25 yaş aralığındaki kadınların %78’i hiç şiddet görmezken, %16,8’i fiziksel şiddet, %5,2’si ise hem fiziksel hem cinsel şiddet görmektedir. 1514 kadının oluşturduğu 26-40 yaş grubu ise; %67,7 oranında kadının hiç şiddet görmediği, %23,1 oranında kadının fiziksel şiddet, %9,2 oranında kadının ise hem fiziksel hem cinsel şiddet gördüğü yönünde sonuçlar içermektedir. Son olarak, 1119 kişilik 41-59 yaş grubunda, %%63,4’ü hiç şiddet görmemekte, %25,6’sı fiziksel şiddet, %11’i de hem fiziksel hem cinsel şiddet görmektedir.

Şekil 3.3’de, şiddet türlerinin yaş gruplarına göre dağılımının gösterildiği bir grafik yer almaktadır.

Şekil 3.3 2014 Yılı İçin Şiddet Türlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 3.3’teki grafik, 15-25 yaş aralığındaki hiç şiddet görmeyen kadınların oranının, diğer yaş gruplarındaki hiç şiddet görmeyen kadınların oranından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra 2008 yılı istatistiklerinde olduğu gibi, 2014 yılında da şiddet türü gözetilmeksizin, kadınların yaşları ilerledikçe şiddete maruz kalma oranı artmaktadır.

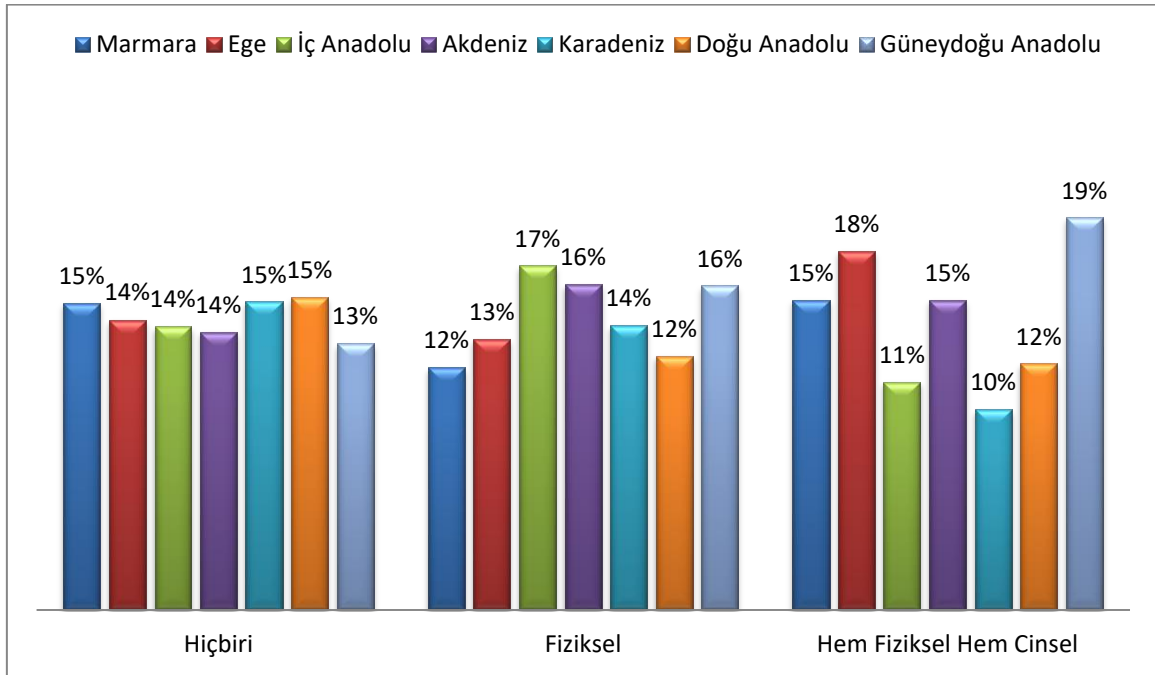
Tablo 3.8’de ise yine şiddet türlerinin bölgeler üzerindeki dağılımları hem sayısal hem de oransal olarak verilmiştir.

Tablo 3.8 2014 Yılı İçin Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımı

		Şiddet Türleri				
		Hiçbiri	Fiziksel	Hem Fiziksel Hem		
				Cinsel	Toplam	
Bölgeler	Marmara	N	631	176	92	899
		%	%70,2	%19,6	%10,2	%28,2
	Ege	N	191	63	34	288
		%	%66,3	%21,9	%11,8	%9,0
	İç Anadolu	N	330	142	38	510
		%	%64,7	%27,8	%7,5	%16,0
	Akdeniz	N	181	75	29	285
		%	%63,5	%26,3	%10,2	%9,0
	Karadeniz	N	367	120	34	521
		%	%70,4	%23,0	%6,6	%16,3
	Doğu Anadolu	N	344	99	39	482
		%	%71,4	%20,5	%8,1	%15,1
	Güneydoğu Anadolu	N	123	53	26	202
		%	%60,9	%26,2	%12,9	%6,3
	Toplam	N	2167	728	292	3187
		%	%68,0	%22,8	%9,2	%100

Tablo 3.8’e göre Marmara Bölgesi, %28,2 ile araştırmanın en büyük alanını oluşturmaktadır. Ardından sırasıyla %16,3 ile Karadeniz Bölgesi, %16,0 ile İç Anadolu Bölgesi, %15,1 ile Doğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri veri setinin daha küçük bir alanını oluşturmaktadır. Marmara, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan kadınların %70’inden fazlası, hayatlarında hiç şiddetle karşılaşmazken, geri kalan Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki kadınlarınsa %60-66 arasında değişen oranlardaki bir kısmı hiç şiddete maruz kalmamaktadır. Bölgeler, fiziksel şiddet gören kadın oranı açısından büyükten küçüğe doğru sırasıyla İç Anadolu, Akdeniz, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz, Ege, Doğu Anadolu ve Marmara olarak sıralanabilmektedir. Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınların oranı ise en az Karadeniz Bölgesi’ndeyken en çok Güneydoğu Anadolu Bölgesindedir.

Şekil 3.4’de, her bölgenin üç farklı şiddet kategorisi içinde ayrı ayrı paylarını gösteren bir grafik yer almaktadır.

Şekil 3.4 2014 Yılı İçin Bölgelerin Şiddet Kategorileri İçindeki Payları

Şekil 3.4’deki grafikten de anlaşıldığı üzere, hiç şiddet görmeyen kadınlar her bölge için neredeyse eşit paya sahiptir. Buna rağmen fiziksel şiddet gören kadınlar içinde İç Anadolu Bölgesinin en büyük, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin en büyük ikinci paya sahip olduğu gözlenmiştir. Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınların oranları içerisinde ise en yüksek payın Güneydoğu Anadolu Bölgesine, ikinci en yüksek payın ise Ege Bölgesine ait olduğu şaşırtıcı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Akdeniz Bölgesi ise Marmara Bölgesi ile birlikte üçüncü sırada yer almaktadır.

3.2.2. 2014 Yılı Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Bağımlı değişkenin 3 farklı kategoriden oluştuğu modelde, ikili karşılaştırmalar halinde multinominal logit analizi yapılarak, 2 ayrı model ortaya koyulmuştur. Yine 2008 yılı analizlerinde de olduğu gibi hiç şiddet görmemiş kadınlar temel kategori alınarak, ilk modelde fiziksel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınlar karşılaştırılırken, ikinci modelde ise hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada gören kadınlar ile yine hiç şiddet görmemiş kadınlar karşılaştırılmıştır. 2. Bölümde de bahsedildiği üzere multinominal logit model analizinin, geçerliliğini sağlayabilmesi için IIA (İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı) varsayımını sağlaması gerekmektedir. Tablo 3.9’da yer alan Hausman Testi sonuçları, bu varsayımın sağlanıp sağlanmadığıyla ilgili gerekli istatistiksel bilgileri içermektedir. Elde edilen Hausman Testi sonuçları IIA Varsayımının sağlandığını yani alternatiflerin birbirinden

bağımsız olduğunu dolayısıyla da veri setinin multinominal logit model için uygun olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.9 2014 Yılı Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Kategoriler	Fiziksel			Hem Fiziksel Hem Cinsel		
		β	P	Exp(β)	β	P	Exp(β)
Sabit		-1,856	0,000	0,156	-3,048	0,000	0,047
Yaş¹	26-40	0,333	0,017	1,396	0,459	0,041	1,583
	41-59	0,410	0,006	1,506	0,582	0,013	1,790
Nüfus Grubu²	Kent	0,087	0,416	1,091	0,376	0,022	1,457
Kadın Eğitim Düzeyi³	Lise ve üstü	-0,490	0,000	0,612	-0,755	0,000	0,469
Kadının İş Sahibi Olması⁴	Çalışıyor	-0,658	0,028	0,517	0,124	0,712	1,132
Eşinin Eğitim Düzeyi⁵	Lise ve üstü	-0,410	0,000	0,663	-0,738	0,000	0,478
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi⁶	Şiddet görmüş	1,229	0,000	3,419	1,707	0,000	5,516
Eşinin Alkol Kullanması⁷	Kullanıyor	0,736	0,000	2,088	0,877	0,000	2,404
	Ege	0,107	0,545	1,113	0,143	0,538	1,154
Bölgeler⁸	İç Anadolu	0,553	0,000	1,738	-0,356	0,869	0,964
	Akdeniz	0,401	0,019	1,494	0,167	0,491	1,182
	Karadeniz	0,314	0,031	1,369	-0,135	0,549	0,873
	Doğu Anadolu	0,210	0,170	1,233	0,069	0,752	1,071
	Güneydoğu Anadolu	0,612	0,002	1,844	0,636	0,016	1,889
		$\chi^2(15)$	0,97				
Hausman testi		$Prob > \chi^2$	1,000				
		<i>Log likelihood</i>	- 2359,061				
		<i>Pseudo R²</i>	0,0957				
		<i>Örnek hacmi</i>	3187				

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴Çalışmıyor; ⁵İlköğretim; ⁶Görmemiş; ⁷Kullanmıyor; ⁸Marmara

İlk olarak fiziksel şiddet gören kadınlar ile şiddet görmeyen kadınları karşılaştıran birinci model incelendiğinde, kırdaki yaşayan nüfus ile kentte yaşayan nüfus arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra; lise ve üzeri eğitime sahip olan

kadınlar, ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan kadınlardan daha az şiddete maruz kalırken, aynı durum eşi lise ve üzeri eğitime sahip olan kadınlar ile eşi ilköğretim seviyesinde eğitime sahip kadınlar için de geçerlidir. Ayrıca, çalışan kadınların da çalışmayan kadınlardan neredeyse yarı yarıya daha az fiziksel şiddet gördükleri söylenebilmektedir. Dolayısıyla, bu sonuçlar ile eğitimin ve kadının ekonomik özgürlüğünün şiddeti azalttığı yorumunu yapmak mümkün olmaktadır. Yaş grubu 26-40 ile 41-59 olan kadınlar, temel kategori olan 15-25 yaş aralığındaki kadınlara göre 1,5 kat daha fazla fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Aynı şekilde eşi alkol kullanan kadınlar da, beklenildiği üzere eşi alkol kullanmayan kadınlardan 2 kat daha fazla fiziksel şiddet görürken, eşi geçmişte şiddet gören kadınların, görmeyen kadınlara göre neredeyse 3,5 kat daha fazla fiziksel şiddet görüyor olması da modelde çarpıcı bir sonuç olarak dikkat çekmektedir. Son olarak bölgelere baktığımızda, temel kategori olarak alınan Marmara Bölgesine kıyasla; İç Anadolu, Akdeniz, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu'da daha çok kadının fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmekle birlikte, Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerinin şiddet açısından anlamlı bir farklılığının olmadığı saptanmıştır.

Hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınların karşılaştırıldığı ikinci modelde ise, ilk modelden farklı olarak kadının iş sahibi olmasının şiddet üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. 26-40 yaş grubundaki ve 41-59 yaş grubundaki kadınlar, 15-25 yaş grubundakilere kıyasla 1,5 kattan daha fazla şiddete uğrarken, kentte yaşayan kadınlar için de, kırdaki yaşayan kadınlara göre benzer bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Her iki modelde de 2008 sonuçlarına paralel sonuçların çıkması, yaş ilerledikçe insanların şiddet eğiliminin arttığı düşüncesini doğrulamaktadır. Eşinin eğitim düzeyi ya da kadının kendi eğitim düzeyinin lise ve üzeri olması, eşinin ya da kendisinin eğitim düzeyinin ilköğretim olması durumuna göre şiddeti yarı yarıya azaltmaktadır. Bu da eğitimin önemine tekrar tekrar dikkat çekmektedir. Eşi alkol kullanan bir kadının, eşi alkol kullanmayan bir kadına göre hem cinsel hem fiziksel şiddet görme oranı neredeyse 2,5 kat fazlayken; eşi geçmişte şiddet gören kadının, eşi geçmişte şiddet görmeyen kadına göre şiddet görme oranı 5,5 kat daha fazladır. Her iki veri seti yılının analiz sonuçları gösteriyor ki, şiddet yalnızca kadınların hayatlarını etkilemekle kalmayıp, çocuk yaştaki erkeklerin de ileride nasıl birer birey olacaklarını belirleyen faktörler arasında yer almaktadır. 2014 yılı veri seti analizlerinden hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlar ile hiç şiddet görmemiş kadınların karşılaştırıldığı ikinci modelde son olarak bölgelere göz atıldığında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç hiçbir bölgenin Marmara Bölgesi'yle hem fiziksel hem cinsel şiddet açısından anlamlı bir farklılığının olmadığı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadınların ise

Marmara Bölgesi'ndekilere göre yaklaşık 2 kat daha fazla hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

3.2.3. Marjinal Etkiler ve Yorumlamaları

Tablo 3.10'da bağımlı değişkenin temel kategorisi olan hiç şiddet görmemiş olma durumu için tüm değişkenlerin marjinal etkileri verilmiştir.

Tablo 3.10 2014 Yılında Hiç Şiddet Görmeyen Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	-0,065	0,022	-2,95	0,003
	41-59	-0,082	0,024	-3,40	0,001
Nüfus Grubu ²	Kent	-0,029	0,017	-1,65	0,098
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	0,101	0,019	5,31	0,000
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	0,093	0,017	5,40	0,000
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	-0,155	0,021	-7,06	0,000
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	-0,291	0,019	-14,97	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	0,067	0,039	1,72	0,085
Bölgeler ⁸	Ege	-0,021	0,028	-0,75	0,453
	İç Anadolu	-0,076	0,024	-3,08	0,002
	Akdeniz	-0,061	0,030	-2,05	0,040
	Karadeniz	-0,035	0,023	-1,48	0,138
	Doğu Anadolu	-0,030	0,024	-1,22	0,221
	Güneydoğu Anadolu	-0,118	0,034	-3,41	0,001

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Kadınların yaşı ilerledikçe şiddet görmemiş olma ihtimalleri azalmaktayken, kentlerde yaşayan kadınların hayatlarının herhangi bir evresinde şiddet görmüş olma ihtimalleri kırsalda yaşayanlardan daha fazladır. Bölgeler bazında bakıldığında Ege, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan kadınların hiç şiddet görmemiş olma olasılığı ile Marmara Bölgesi'nde yaşayan kadınların hiç şiddet görmemiş olma olasılığı arasında fark olmadığı gözlenmiştir. İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadınların şiddet görme olasılıkları ise Marmara Bölgesi'nde yaşayan kadınlara göre daha fazladır. Bunun yanı sıra hem kadın

için hem de eşi için eğitim seviyesinin artması, kadının şiddet görmüş olma olasılığını azaltan etkenlerdendir. Ayrıca erkeğin alkol kullanıyor olması, kadının hiç şiddet görmeme olasılığını %15,5 azaltırken, erkeğin geçmişte şiddet görmüş olması %29,1 gibi ciddi bir oranda azaltmaktadır. Son olarak da beklenildiği üzere çalışan kadınların şiddet görme olasılığının, çalışmayan kadınlardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci kategori olan fiziksel şiddet görme durumu için oluşturulan marjinal etki istatistikleri Tablo 3.11’te verilmiştir.

Tablo 3.11 2014 Yılında Fiziksel Şiddet Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	0,041	0,020	2,04	0,041
	41-59	0,050	0,022	2,30	0,022
Nüfus Grubu ²	Kent	0,004	0,016	0,27	0,784
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	-0,060	0,017	-3,43	0,001
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	-0,048	0,016	-3,03	0,002
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	0,102	0,021	4,78	0,000
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	0,171	0,018	9,15	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	-0,095	0,033	-2,85	0,004
Bölgeler ⁸	Ege	0,012	0,025	0,48	0,633
	İç Anadolu	0,093	0,023	3,99	0,000
	Akdeniz	0,059	0,027	2,14	0,032
	Karadeniz	0,052	0,022	2,32	0,020
	Doğu Anadolu	0,030	0,023	1,30	0,193
	Güneydoğu Anadolu	0,080	0,033	2,40	0,016

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Tablo 3.11 bölgeler bazında incelendiğinde, Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan kadınların gördüğü fiziksel şiddetin, Marmara Bölgesinde yaşayan kadınlardan farklı olmadığı görülmektedir. Ancak yine Marmara Bölgesinde yaşayan kadınlara göre, İç Anadolu, Akdeniz, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki kadınların daha fazla şiddet gördüğü anlaşılmaktadır. Kadının eğitim seviyesinin lise ve üzeri olması, ilköğretim olmasına göre fiziksel şiddet görme olasılığını %6 oranında azaltmaktadır. Aynı şekilde eşinin

de eğitim seviyesinin benzer şekilde etki ettiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra kadınların yaşları ilerledikçe, fiziksel şiddet görme olasılıkları artmakta ve ayrıca eşin alkol kullanıyor olması da kadının fiziksel şiddet görme olasılığını arttıran faktörlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Tablo 3.11'in en çarpıcı sonucu, erkeğin geçmişte şiddet görmüş olma durumunun, kadınların fiziksel şiddet görme olasılığını %17,1 oranında arttırmasıdır. Çalışan kadınların ise fiziksel şiddet görme olasılığı, çalışmayanlardan yaklaşık %10 daha azdır.

Tablo 3.12'de ise bağımlı değişkenin son kategorisi olan hem fiziksel hem de cinsel şiddet gören kadınlar için marjinal etkilere yer verilmiştir.

Tablo 3.12 2014 Yılında Hem Fiziksel Hem Cinsel Şiddeti Bir Arada Gören Kadınlar İçin Marjinal Etkiler

Değişkenler		Marjinal Etki	Std. Hata	z Değeri	P Değeri
Yaş ¹	26-40	0,023	0,014	1,66	0,096
	41-59	0,031	0,015	1,99	0,046
Nüfus Grubu ²	Kent	0,025	0,010	2,36	0,018
Kadının Eğitim Düzeyi ³	Lise ve üstü	-0,041	0,012	-3,34	0,001
Eşinin Eğitim Düzeyi ⁴	Lise ve üstü	-0,044	0,011	-3,97	0,000
Eşinin Alkol Kullanması ⁵	Kullanıyor	0,052	0,015	3,40	0,001
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi ⁶	Şiddet Görmüş	0,119	0,014	8,49	0,000
Kadının İş Sahibi Olması ⁷	Çalışıyor	0,027	0,029	0,93	0,350
	Ege	0,008	0,018	0,48	0,630
Bölgeler ⁸	İç Anadolu	-0,017	0,014	-1,15	0,250
	Akdeniz	0,002	0,018	0,12	0,907
	Karadeniz	-0,017	0,015	-1,16	0,244
	Doğu Anadolu	0,000	0,016	-0,00	0,999
	Güneydoğu Anadolu	0,037	0,025	1,50	0,134

Temel Kategoriler: ¹15-25; ²Kır; ³İlköğretim; ⁴İlköğretim; ⁵Kullanmıyor; ⁶Görmemiş; ⁷Çalışmıyor; ⁸Marmara

Tablo 3.12, hiçbir bölgenin Marmara Bölgesi'nden, çalışan kadınında çalışmayan kadınlardan, hem fiziksel hem de cinsel şiddet görme açısından anlamlı bir farkının olmadığını göstermektedir. Bunun yanında erkek ve kadının, eğitim seviyesindeki artış, kadının hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılığını azaltmaktadır. Ayrıca diğer şiddet türlerinde olduğu gibi, kadının yaşının ilerlemesi hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir

arada görme olasılığını arttırmaktadır. Kadının hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılığını %11,9 oranında arttırarak, şiddet üzerinde en etkili değişkenin “erkeğin geçmişte şiddet görmüş olması” olduğu, ikinci en etkili değişkenin ise %5.2 oranıyla “eşinin alkol kullanması” olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kentte yaşayan kadınlar, kırsalda yaşayan kadınlardan daha fazla hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kalmaktadır.

3.3. 2008 ve 2014 Yılları Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması

Bu başlıkta; analiz sonuçları düzenlenip, her iki araştırma yılı için istatistiklerin bir arada gösterildiği tablolar hazırlanarak, 2008 yılı ile 2014 yılı arasında Türkiye'nin, aile içi kadına yönelik şiddet sorununda hangi noktaya geldiğini daha açık bir şekilde ortaya koymak amaçlanmıştır.

3.3.1. Veri İstatistiklerinin Karşılaştırılması

Aşağıdaki Tablo 3.13, yaş gruplarının şiddet türlerine göre dağılımlarını karşılaştırmaktadır.

Tablo 3.13 Yıllar Bazında Yaş Grubu ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımları

		Şiddet Türleri					
		Hiçbiri		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel	
		2008	2014	2008	2014	2008	2014
Yaş Grubu	15 - 25	985	432	220	93	142	29
	26 - 40	1803	1025	713	349	365	140
	41 - 59	1005	710	470	286	284	123
Toplam		3793	2167	1403	728	791	292

Daha öncede söylendiği gibi ankete 2008 yılında 5987 kadın, 2014 yılında ise 3187 kadın katılmıştır. Anket sonuçlarına göre; 2008 yılında 15-25 yaş grubundaki kadınlardan 985 kadın hiç şiddet görmediğini, 220 kadın fiziksel şiddet gördüğünü, 142 kadın ise hem fiziksel hem cinsel şiddet gördüğünü ifade ederken, 2014 yılında ise 432 kadın hiç şiddet görmediğini, 93 kadın fiziksel şiddet gördüğünü, 29 kadın da hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada gördüğünü ifade etmiştir. Yine 2008 yılında 26-40 yaş aralığındaki kadınların 1803'ü hiç şiddet görmediğini, 713'ü fiziksel şiddete maruz kaldığını, 365 kadın ise hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kaldığını söylemiştir. 2014 yılındaki ankete katılan kadınlar içinse aynı değerler sırasıyla 1025, 349 ve 140'tır. Son olarak 41-59 yaş grubuna bakıldığında; ankete 2008 yılında katılan kadınların 1005'i hiç şiddet görmemiş, 470'i fiziksel

şiddet görmüş, 284'ü ise hem fiziksel hem cinsel şiddet görmüştür. Ankete 2014 yılında katılanların ise 710'u hiç şiddet görmemiş. 286'sı fiziksel şiddet görmüş, 123'ü ise hem fiziksel hem cinsel şiddet görmüştür. Dolayısıyla 2014 yılında ankete katılımın, 2008 yılındakinden daha az olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Tablo 3.14'te, ankete katılımın bölgelere göre dağılımı, yıllar bazında gösterilmektedir.

Tablo 3.14 Yıllar Bazında Bölgeler ve Şiddet Türlerine Göre Frekans Dağılımları

		Şiddet Türleri				
		Hiçbiri	Fiziksel	Hem Fiziksel		Toplam
				Hem Cinsel		
Bölgeler	Marmara	2008	1061	284	116	1461
		2014	631	176	92	899
	Ege	2008	357	100	53	510
		2014	191	63	34	288
	İç Anadolu	2008	677	297	192	1166
		2014	330	142	38	510
	Akdeniz	2008	361	138	69	568
		2014	181	75	29	285
	Karadeniz	2008	537	201	111	849
		2014	367	120	34	521
	Doğu Anadolu	2008	518	245	165	928
		2014	344	99	39	482
	Güneydoğu Anadolu	2008	282	138	85	505
		2014	123	53	26	202

2008 yılında ankete katılanların 1461'i Marmara, 510'u Ege, 1166'sı İç Anadolu, 568'i Akdeniz, 849'u Karadeniz, 928'i Doğu Anadolu, 505'i ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamaktadır. Aynı değerler 2014 yılı için sırasıyla; 899, 288, 510, 285, 521, 482, 202'dir. En çok katılımın sağlandığı Marmara Bölgesi'ndeki kadınların, 2008 yılında 1061'i hiç şiddet görmemekte, 284'ü fiziksel şiddet görmekte, 116'sı da hem fiziksel hem cinsel şiddet görmekteyken; 2014 yılında ise 631'i hiç şiddet görmemekte, 176'sı fiziksel şiddet görmekte, 92'si de hem fiziksel hem şiddet görmektedir. Aynı şekilde Ege Bölgesi incelendiğinde 2008 ve 2014 istatistikleri sırasıyla; hiç şiddet görmeyenler için 357-191, fiziksel şiddet görenler için 100-63, hem fiziksel hem cinsel şiddet görenler için de 53-34'tür.

Tablo ayrıntılı şekilde incelendiğinde, tüm bölgeler için tek tek benzer yorumlar yapmak mümkündür.

3.3.2. Exp(β)'ların Karşılaştırılması

Tablo 3.15'te, göreceli risk oranları (relative risk ratios - RRR) yıllara göre karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.15 Yıllara Göre Exp(β)'ların Karşılaştırılması

Bağımsız Değişkenler	Kategoriler	Exp(β)'lar			
		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel	
Analiz Yılı		2008	2014	2008	2014
Yaş	26-40	1,669***	1,396**	1,346***	1,583**
	41-59	1,990***	1,506***	1,992***	1,790**
Nüfus Grubu	Kent	1,097	1,091	1,091	1,457**
Kadın Eğitim Düzeyi	Lise ve üstü	0,542***	0,612***	0,461***	0,469***
Kadının İş Sahibi Olması	Çalışıyor	0,860	0,517**	1,009	1,132
Eşinin Eğitim Düzeyi	Lise ve üstü	0,673***	0,663***	0,583***	0,478***
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi	Şiddet görmüş	2,401***	3,419***	4,290***	5,516***
Eşinin Alkol Kullanması	Kullanıyor	1,654***	2,088***	1,997***	2,404***
Bölgeler	Ege	1,045	1,113	1,338	1,154
	İç Anadolu	1,817***	1,738***	2,936***	0,964
	Akdeniz	1,534***	1,494**	1,850***	1,182
	Karadeniz	1,474***	1,369**	1,974***	0,873
	Doğu Anadolu	2,158***	1,233	3,808***	1,071
	Güneydoğu Anadolu	2,151***	1,844***	3,542***	1,889**

*: 0.10 yanılma düzeyinde anlamlı, **: 0.05 yanılma düzeyinde anlamlı, ***: 0.01 yanılma düzeyinde anlamlı.

Tablo 3.15'e bakılarak 2008'den 2014'e gelindiğinde, 26-40 ve 41-59 yaş gruplarının 15-25 yaş grubuna göre fiziksel şiddet görme olasılıklarının azaldığı söylenebilir. Aynı şekilde 15-25 yaş grubuna göre hem fiziksel hem cinsel şiddet görme ihtimali 41-59 yaş grubunda azalırken, 26-40 yaş grubunda artmıştır. Yalnızca 2014 yılında kentte yaşayan kadınların kırdaki yaşayan kadınlara göre, hem fiziksel hem de cinsel şiddeti daha fazla

gördüğü saptanmıştır. Kadının eğitimi ele alındığında ise lise ve üstü eğitimi olan kadınların ilköğretim mezunlarına göre fiziksel şiddet görme olasılığında bir artış söz konusuysen, hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılığında neredeyse hiç değişiklik olmamıştır. Tablodan, yalnızca 2014 yılında düzenli bir işte çalışan kadınların, herhangi bir işte çalışmayanlardan daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Erkeğin eğitim durumu incelendiğinde ise eşi lise ve üzeri eğitimi olan kadınların, eşi ilköğretim mezunu olanlara kıyasla, fiziksel şiddet görme ve hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılıklarında azalma olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra fiziksel şiddet veya hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlardan eşi geçmişte şiddet görenlerin, eşi şiddet görmeyenlere göre ciddi bir artış gösterdiği göz ardı edilemezken, aynı durumun eşi alkol kullananlar için de söz konusu olduğu görülmüştür. Bölgeler bazında değişimlere göz atıldığında, Marmara Bölgesi'nde fiziksel şiddet gören kadınlara kıyasla diğer bölgelerde fiziksel şiddet gören kadınlarda ciddi bir değişim söz konusu değilken hem fiziksel hem cinsel şiddet gören kadınlarda Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kayda değer bir azalış olduğu göze çarpmaktadır.

3.3.3. Marjinal Etkilerin Karşılaştırılması

Tüm değişkenlerin her şiddet türü için marjinal etkileri yıllar bazında aşağıdaki Tablo 3.16’da gösterilmektedir.

Tablo 3.16 Yıllara Göre Marjinal Etki Karşılaştırması

Bağımsız Değişkenler	Kategoriler	Marjinal Etkiler					
		Hiçbiri		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel	
Analiz Yılı		2008	2014	2008	2014	2008	2014
Yaş	26-40	-,084***	-,065***	,072***	,041**	,012	,023*
	41-59	-,136***	-,082***	,087***	,050**	,049***	,031**
Nüfus Grubu	Kent	-,018	-,029*	,012	,004	,005	,025**
Kadın Eğitim Düzeyi	Lise ve üstü	,131***	,101***	-,075***	-,060***	-,055***	-,041***
Kadının İş Sahibi Olması	Çalışıyor	,018	,067*	-,025	-,095***	,006	,027
Eşinin Eğitim Düzeyi	Lise ve üstü	,090***	,093***	-,048***	-,048***	-,041***	-,044***
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi	Şiddet görmüş	-,235***	-,291***	,094***	,171***	,141***	,119***
Eşinin Alkol Kullanması	Kullanıyor	-,118***	-,155***	,060***	,102***	,057***	,052***
Bölgeler	Ege	-,214	-,021	,000	,012	,021	,008
	İç Anadolu	-,148***	-,076***	,064***	,093***	,084***	-,017
	Akdeniz	-,092***	-,061**	,052***	,059**	,039***	,002
	Karadeniz	-,091***	-,035	,043**	,052**	,047***	-,017
	Doğu Anadolu	-,192***	-,030	,082***	,030	,109***	,000
	Güneydoğu Anadolu	-,186***	-,118***	,086***	,080**	,099***	,037

*: 0.10 yanılma düzeyinde anlamlı, **: 0.05 yanılma düzeyinde anlamlı, ***: 0.01 yanılma düzeyinde anlamlı.

Tablo 3.16’ya göre 2008 yılından 2014’e gidildiğinde, her şiddet kategorisi için de, yalnızca 15-25 yaş grubuna göre 26-40 yaş grubunda hem fiziksel hem cinsel şiddet görme açısından bir farklılık olmadığını, onun dışındaki tüm yaş kategorileri için marjinal etkilerde azalma olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak, Kır-Kent karşılaştırmalarında da marjinal etkilerin anlamlı olmadığı söylenebilmektedir. Kadının eğitim durumu için marjinal etkiler ele alındığında, lise ve üstü eğitim gören kadınların, ilköğretim düzeyinde eğitim görenlere kıyasla, 2014 yılında daha fazla şiddete maruz kaldığı söylenebilmektedir. Bu durum; fiziksel şiddet ve hem fiziksel hem cinsel şiddet türlerindeki olasılıkların artmasından,

hiç şiddet görmemiş olma olasılığının da azalmasından anlaşılmaktadır. Kadının çalışıyor olmasının ise genel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Kadının eşinin eğitim durumu incelendiğinde ise tüm şiddet türleri için, eşi lise ve üstü eğitim alanların, eşi ilköğretim düzeyinde eğitim alanlardan daha az şiddet gördükleri bir gerçek ancak bu etkinin 2008 yılından 2014 yılına gelindiğinde kayda değer bir değişim göstermediğini söylemek de mümkündür. Eşi geçmişte şiddet gören kadınların, görmeyenlere göre ciddi oranda daha fazla şiddet gördüğüne daha önceki yorumlarda değinmiştik, bu tabloda, bahsi geçen etkinin 2008'den 2014'e gelindiğinde hiç şiddet görmeyen ve fiziksel şiddet gören kadınlarda arttığı, hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada gören kadınlarda ise azaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra eşi alkol kullanan kadınların, kullanmayanlardan daha çok şiddete maruz kaldığı her iki yıl için de söz konusudur. Bölgelere gelindiğinde ise Ege bölgesinin hiçbir yılda ve hiçbir şiddet türünde Marmara bölgesinden anlamlı bir farkının olmadığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında, diğer bölgelerdeki şiddetin Marmara Bölgesi'ne kıyasla daha çok olduğu ancak bu farkın 2008'den 2014'e birkaç durum dışında genel olarak azaldığını söylemek mümkündür.

3.3.4. Olasılıkların Karşılaştırılması

Karşılaştırma tabloların sonuncusu ve en önemlisi olan Tablo 3.17’te şiddet türlerine ve yıllara göre tüm değişkenlerin olasılıkları verilmiştir.

Tablo 3.17 Olasılıkların Karşılaştırılması

Bağımsız Değişkenler	Kategoriler	Olasılıklar					
		Hiçbiri		Fiziksel		Hem Fiziksel Hem Cinsel	
Analiz Yılı		2008	2014	2008	2014	2008	2014
Yaş	15-25	0,715	0,741	0,173	0,190	0,111	0,068
	26-40	0,630	0,676	0,245	0,231	0,124	0,092
	41-59	0,578	0,658	0,260	0,241	0,160	0,099
Nüfus Grubu	Kır	0,648	0,701	0,224	0,224	0,127	0,073
	Kent	0,630	0,672	0,236	0,229	0,133	0,098
Kadın Eğitim Düzeyi	İlköğretim	0,596	0,650	0,255	0,246	0,147	0,102
	Lise ve üstü	0,728	0,752	0,179	0,186	0,091	0,061
Kadının İş Sahibi Olması	Çalışmıyor	0,632	0,677	0,235	0,231	0,131	0,090
	Çalışıyor	0,651	0,745	0,210	0,136	0,138	0,118
Eşinin Eğitim Düzeyi	İlköğretim	0,593	0,639	0,256	0,250	0,150	0,109
	Lise ve üstü	0,683	0,732	0,207	0,202	0,108	0,065
Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi	Şiddet görmemiş	0,697	0,754	0,209	0,185	0,093	0,059
	Şiddet görmüş	0,461	0,462	0,304	0,357	0,234	0,179
Eşinin Alkol Kullanması	Kullanmıyor	0,659	0,707	0,221	0,210	0,119	0,081
	Kullanıyor	0,541	0,552	0,281	0,313	0,177	0,134
Bölgeler	Marmara	0,731	0,717	0,190	0,189	0,078	0,093
	Ege	0,709	0,696	0,190	0,201	0,099	0,102
	İç Anadolu	0,582	0,641	0,254	0,282	0,162	0,075
	Akdeniz	0,638	0,655	0,243	0,248	0,118	0,095
	Karadeniz	0,639	0,682	0,234	0,242	0,125	0,075
	Doğu Anadolu	0,538	0,687	0,273	0,219	0,188	0,093
	Güneydoğu Anadolu	0,544	0,599	0,276	0,269	0,178	0,131

Tablo 3.15 incelendiğinde ilk bakışta tüm değişkenler için; kadınların hem fiziksel hem cinsel şiddeti birlikte görme olasılıklarının genel anlamda azalmış olduğu, fiziksel şiddet görme olasılıklarının değişkenlik gösterdiği ve hepsinden önemlisi kadınların hiç şiddet görmemiş olma olasılıklarının ise genel olarak artmış olduğu gözlenmiştir. Kadınların hiç

şiddet görmemiş olma olasılıklarındaki artış, öncelikle en yüksek %9,4 ile çalışan kadınlarda, hemen ardından da %8 ile 41-59 yaş arası kadınlarda gözlenmiştir. Bu da, çalışan kadınlar ve 41 yaş üstü kadınlar başta olmak üzere, aradaki 6 yıldan sonra kadınların artık daha az şiddet gördükleri anlamına gelmektedir. Bu durumun aksi, yalnızca Marmara ve Ege bölgesinde yaşayan kadınlar için geçerlidir. Maalesef Marmara ve Ege bölgesinde yaşayan kadınların şiddet görmemiş olma olasılıklarındaki azalış, bu bölgelerde yaşayan kadınların eskiye nazaran daha çok şiddete maruz kaldığı anlamına gelmektedir. Bu duruma Marmara Bölgesi'nde hem fiziksel hem cinsel şiddetin birlikte yaşanma olasılığındaki artışla, Ege Bölgesi'nde fiziksel ve hem fiziksel hem cinsel şiddetin bir arada yaşanma olasılığındaki artışın neden olduğu açıkça görülmektedir.

Fiziksel şiddet gören kadınlar incelendiğinde, 15-25 yaş grubu aralığındaki kadınların, eğitim seviyesi lise ve üstü olan kadınların, eşi geçmişte şiddet gören kadınların ve eşi alkol kullanan kadınların geçen 6 yıldan sonra daha çok fiziksel şiddete maruz kaldığı söylenebilmektedir. Bölgelerden ise; Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yaşayan kadınların fiziksel şiddete maruz kalma olasılığı artmıştır. Diğer bölgelerde yaşayan kadınlar için bu artışın aksi söz konusudur. Marmara ve Ege Bölgelerinde yaşayan kadınlarda hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kalma olasılığı açısından bir artış olmuştur bir artış olmuştur. Diğer bölgelerde yaşayan tüm kadınlar için hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılığı azalmıştır.

Tablo 3.15'e göre, geçen 6 yıllık süreçten sonra, alınan tedbirler ve uygulanan politikalar sonucunda, Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet sorununda bir nebze olsun iyileşme gözlendiği söylenebilmektedir. Bu iyileşmenin yeterli ya da daimi-kalıcı olup olmadığı; eğer kalıcıysa, bu iyileşmeyi hızlandırmak için neler yapılması gerektiği ise başka bir tartışma konusudur. Ancak, bu sonuçlar doğrultusunda Türkiye'nin kadına yönelik aile içi şiddet sorununu ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için doğru yolda olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Tarihsel süreçte insan var olduğundan beri var olmuş ve varlığını yine insan var oldukça sürdüreceğe benzeyen şiddet olgusu, bu çalışmada, özellikle aile içinde ve en yakınları tarafından kadınlara uygulanan haliyle, detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma Türkiye coğrafyasıyla sınırlandırılarak, Türk kültüründe kadının geldiği son noktaya dikkat çekmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilen, hem 2008 hem de 2014 yılları için yapılmış “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” anket verileri kullanılmıştır. IIA varsayımının varlığını test üzere uygulanan Hausman testiyle verilerin multinominal logit modele uygun olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla multinominal logit model, ekonometrik analizleri gerçekleştirmek için tercih edilen yöntem olmuştur.

Çalışmada bağımlı değişken “Şiddet Türleri” adı altında 3 kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; temel kategori olan hiç şiddet görmemiş olma durumu, fiziksel şiddet görmüş olma durumu ve fiziksel şiddet ile cinsel şiddeti bir arada görme durumu şeklindedir. Bağımsız değişken olarak “Yaş Grubu”, “Nüfus Grubu”, “Kadının Eğitim Düzeyi”, “Eşinin Eğitim Düzeyi”, “Eşinin Alkol Kullanması”, “Eşinin Geçmişte Şiddet Görmesi”, “Kadının İş Sahibi Olması” ve “Bölgeler” olmak üzere 8 farklı değişken ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddetin dinamikleri belirlenirken, 2008 ve 2014 yılları arasında geçen süreçte kadına yönelik aile içi şiddetin en aza indirgenmesi için yapılan çalışmaların olumlu ya da olumsuz etkilerini görmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizler sonucunda, çarpıcı bulgular elde edilmiştir. İlerleyen yaşlarda kadınların daha fazla şiddet görüyor olması, kentlerde veya kırsalda oturuyor olmanın şiddet görme açısından anlamlı bir farklılığının olmaması, yalnızca 2014 yılında çalışan kadınların çalışmayanlardan daha az fiziksel şiddet görüyor olması ilk bulgulardandır. Bunlara ek olarak; eşinin eğitim düzeyi lise ve üstü olduğunda kadının gördüğü şiddetin neredeyse yarıya düşüyor olması, eşinin alkol kullanmasının görülen şiddeti 2 katına çıkarıyor olması ve bölgeler açısından en az şiddetin Marmara ve Ege Bölgesi’nde görülüyor olması elde edilen sonuçlardan bazılarıdır. Bulgulardan en şaşırtıcı olanı ise geçmişte şiddet gören erkeklerin, kadınlara uyguladığı şiddetin göz ardı edilemeyecek derecede diğer değişkenlerden çok daha büyük bir etkisinin olmasıdır. Öncelikle 2008 yılı sonuçları baz alındığında, eşi geçmişte şiddet gören kadınların, eşi şiddet görmeyenlerden neredeyse 2,5 kat fiziksel şiddete, 4,2 kat hem fiziksel hem de cinsel şiddete daha fazla maruz kaldığını söylemek mümkündür. 2014 yılında ise aynı değerler sırasıyla 3,4 kat ve 5,5 kattır. Aynı zamanda erkeğin geçmişte şiddet

görmüş olması durumu, kadının fiziksel şiddet görme olasılığını; 2008 yılında %9,4 oranında, 2014 yılında ise %17,1 oranında arttırmaktadır. Benzer şekilde kadının hem fiziksel hem cinsel şiddeti bir arada görme olasılığını ise 2008 yılında %14,1 oranında, 2014 yılında da %14,9 oranında arttırmaktadır.

Bu etkileyici sonuç, günümüzde kadının aile içinde şiddet görmesini en çok etkileyen faktörlerden birinin; erkeğin yani eşinin geçmişte şiddet görmüş olması anlamını doğurmaktadır. Bu durumda, bugün uygulanan her şiddetin, yarın uygulanacak olan her türlü şiddete can suyu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. O nedenledir ki çocuk yetiştirmek, toplum yetiştirmektir. Uygulanmasındaki amacı ya da niyeti gözetmeksizin, disipline etmek için dahi olsa, şiddetin her türüsünün çocuklarda yaratacağı travmalar, gelecekte oluşacak toplumun temelindeki çürüklere neden olmaktadır. Kadınların fiili ya da ekonomik özgürlüklerinin kısıtlanmadığı, saldırıya uğramadığı, hür irade, hür düşünce ile insan haklarına saygılı bir toplum olmak öncelikle sağlıklı bireylerin yetiştiği huzurlu bir yuvayla mümkündür ki bu yuvalarda sevgiyle yetiştirilen çocuklar da öncelikle kendi ailelerini, sonra toplumu şiddetten uzak bir biçimde oluşturabilsinler.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Ö. ve Özkoç, H. (2016). *Stata Uygulamaları ile Nitel Veri Analizi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Basu, B. ve Famoye, F. (2004) “Domestic violence against women, and their economic dependence: A count data analysis”. *Review of Political Economy*, 16(4):457-472.
- Bozkurt Şener, E. (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirmesi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Büyükyılmaz, A. ve Demir, Ç. (2016). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı”. *Ege Akademik Bakış*, 16(3): 443-450.
- Can, Y. (2014). “Türk Ailesinde Aile İçi Şiddetin Kültürel Dinamikleri”. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8): 13-19.
- Cramer, J. S. (2003). *Logit Models From Economics and Other Fields*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Çolak, B. (2009). “Kadına Yönelik Şiddet ve Adli Tıbbi Değerlendirme”. *Uluslararası Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*. 5-7 Mart 2009, Sakarya, Cilt:3, s. 3-11.
- Davidson, R. ve MacKinnon J. G. (2004). *Econometric Theory and Methods*. Oxford University Press, New York.
- Demir, Ü. (2000). “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(1): 57-61.
- Ergin, N., Bayram, N., Alper, Z., Selimoğlu, K. ve Bilgel, N. (2005). “Domestic Violence: a tragedy behind the doors”. *Women & Health*, 42(2): 35-51.
- Greene, W. H. (2003). *Econometric Analysis*. Pearson Education, Inc., New Jersey.
- Griffiths, W. E., Hill, R. C. ve Judge, G. G. (1993). *Learning and Practicing Econometrics*. John Wiley & Sons, Inc., New Jersey.
- Gujarati, D. N. ve Porter D. C. (2009). *Temel Ekonometri*. (Çev. Ü. Şenesen ve G. Günlük Şenesen), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Güler, N., Tel, H. ve Özkan Tuncay, F. (2005). “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2): 51-56.

- Günşen İçli, T. (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu*. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Hausman, J. ve McFadden, D. (1984). "Specification Tests For The Multinomial Logit Model". *Econometrica*, 52(5): 1219-1240.
- Kocacık, F. (2004). *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye'den Örnekler*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas.
- Kocacık F. ve Doğan, O. (2006) "Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study". *Croatian Medical Journal*, 47(5): 742-749.
- Kocacık, F., Kutlar, A. ve Erselcan, F. (2007). "Domestic violence against women: A field study in Turkey". *The Social Science Journal*, 44(4): 698-720.
- Liao, T. F. (1994). *Interpreting Probability Models*. Sage Publications, New Delhi.
- Long, J. S. (1997). *Regression Models for Categorical and Limited Dependent Variables*. Sage Publications, New Delhi.
- Martin, S. L., Ray, N., Sotres-Alvarez, D., Kupper, L. L., Moracco, K. E., Dickens, P. A., Scandlin, D. ve Gizlice, Z. (2006). "Physical and Sexual Assault of Women With Disabilities". *Violence Against Women*, 12(9):823-837.
- Mavili Aktaş, A. (2006). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Elma Yayınevi, İstanbul.
- Naved, R. T. ve Persson, L. A (2005) "Factors Associated with Spousal Physical Violence Against Women in Bangladesh". *Studies in Family Planning*, 36(4): 289-300.
- Okasha, M. K. ve Abu-Saada A. H. K.(2014), "Modelling Violence against Women in Palestinian Society". *American International Journal of Contemporary Research*, 4(1): 209-220.
- Özbesler, C. (2012). "Sosyal Hizmet Perspektifinden Eş İstismarı". *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. 27-28 Nisan 2012, Ankara, s. 421-425.
- Öztürk, E. (2010). *Türkiye'de Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. Birey Yayınları, İstanbul.
- Pandey, M. K., Singh, P., Yadav, R. A. (2009). "Domestic Violence and Women's Health in India: Evidence from Health Survey". ASARC Working Paper, 2009/13.
- Polat, O. (2007). *Klinik Adli Tıp*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Selim, S. (2009). *Türkiye'de İç Göç Üzerine Ekonometrik Bir Analiz*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Toufique, M. M. K. ve Razzaque, M. A. (2007) "Domestic Violence Against Women: Its Determinants and Implications for Gender Resource Allocation". UNU-WIDER Research Paper No.2007/80.

- Uçar, M. A. (2003). *Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Ünal, A. (2010). “Dünya Kadınlar Gününde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”. *Fasikül Hukuk Dergisi*, Sayı 4: 27-30.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon.
- Yazıcı, M. (2013). “Toplumsal Değişim Durumunun Şiddet Biçimiyle İlişkisi: ABD/Avrupa-Türkiye Karşılaştırması”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(12): 350-369.
- Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2008). “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2): 48-53.
- Yıldızhan, R., Adalı, E., Kolusarı, A., Kurdoğlu, M., Yıldızhan, B. ve Şahin, G. (2009). “Domestic Violence Against Interfile Women in a Turkish Setting”. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 104(2): 110-112.
- Yılmaz, E. (2003). *Hukuk Sözlüğü*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Eswaran, M. ve Malhotra, N. (2009) “Domestic Violence and Women’s Autonomy: Evidence from India” From the Selected Works of Nisha Malhotra, http://works.bepress.com/nisha_malhotra/14, (erişim tarihi: 17.01.2017).
- Morrison, A. R. ve Orlando, M. B. (2004), “The costs and impacts of gender-based violence in developing countries: Methodological considerations and new evidence”, <http://siteresources.worldbank.org/INTGENDER/Resources/costsandimpactsofgbv.pdf>, (erişim tarihi: 19.01.2017).
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu”, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf, (erişim tarihi: 10.11.2016).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/148, 182, 187, 284, 285) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm>, (erişim tarihi: 19.10.2016).
- World Health Organization, “The World Health Report 2002 – Reducing Risks, Promoting Healthy Life”, http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf?ua=1, (erişim tarihi: 20.10.2016).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Raporu”,

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf>, (erişim tarihi: 21.10.2016).

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/yayinlar/kitaplar>, (erişim tarihi: 21.10.2016).

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı”, <http://www.kucukcekmece.bel.tr/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf>, (erişim tarihi: 22.10.2016).